

**PROGRAM OCHRONY
ŚRODOWISKA DLA GMINY GÓZD
na lata 2022 - 2025
z perspektywą do roku 2029**

projekt

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	5
1.1. Podstawa i zakres opracowania	5
2. STRESZCZENIE.....	7
3. SPÓJNOŚĆ Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PROGRAMOWYMI	9
4. STRUKTURA PROGRAMU I METODYKA PRAC.....	14
5. CHARAKTERYSTYKA GMINY	16
5.1. Położenie	16
5.2. Gospodarka	16
5.3. Rolnictwo	17
5.4. Demografia i mieszkalnictwo	17
5.5. Sieć gazowa.....	18
5.6. Zaopatrzenie w ciepło	18
5.7. Układ komunikacyjny	19
5.8. Elektroenergetyka	20
5.9. Szkolnictwo i opieka zdrowotna.....	20
5.9.1. Szkolnictwo	20
5.9.2. Opieka zdrowotna	20
5.9.3. Kultura, zabytki i turystyka.....	20
6. OCENA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA GMINY GÓZD–OBSZARY INTERWENCJI	23
6.1. Gospodarowanie wodami.....	23
6.1.1 Wody powierzchniowe	23
6.1.2. Wody podziemne	24
6.1.3. Podsumowanie	25
6.1.4. Gospodarka wodno – ściekowa.....	25
6.1.4.1. Podstawa prawna.....	25
6.1.4.2. Sieć wodociągowa	25
6.1.4.3 Systemy melioracyjne	27
6.1.4.4. Sieć kanalizacyjna.....	27
6.1.5 Podsumowanie	28
6.2. Ochrona klimatu i jakości powietrza atmosferycznego	28
6.2.1. Podstawa prawna.....	28
6.2.2. Pomiary zanieczyszczenia powietrza	29
6.2.3. Źródła zanieczyszczenia powietrza	30
6.2.4 Sieć gazowa.....	30
6.2.5. Podsumowanie	31
6.3. Gleby	32
6.3.1. Użytkowanie gruntów	32
6.3.2. Typy gleb	32
6.3.3. Monitoring gleb	32
6.3.4. Odczyn gleb	33
6.3.5. Podsumowanie	34
6.4. Zasoby geologiczne	35
6.4.1. Występowanie kopalin	35
6.5. Zagrożenie hałasem.....	35
6.5.1 Poziomy hałasu.....	35
6.5.2 Pomiary hałasu	37

6.5.3. Źródła hałasu	37
6.5.4 Podsumowanie	37
6.6. Pola elektromagnetyczne	37
6.7. Energia odnawialna.....	38
6.7.1. Wprowadzenie	38
6.7.2. Odnawialne źródła energii na terenie Gminy	39
6.7.3. Podsumowanie	40
6.8. Zasoby przyrodnicze	40
6.8.1. Podstawa prawna.....	40
6.8.2. Lasy i ochrona przyrody	40
6.8.2.1. Lasy	40
6.8.2.2. OBSZAR NATURA 2000.....	41
6.8.2.2.1. SPECJALNY OBSZAR OCHRONY SIEDLISK PUSZCZA KOZIENICKA (PLH140035)	41
6.8.2.2.2. OSTOJA KOZIENICKA (KOD OBSZARU PLB140013).....	41
6.8.3. Pomniki przyrody.....	42
6.8.4. Podsumowanie	42
6.9. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	43
6.9.1. Przepisy prawne.....	43
6.9.2. Odpady komunalne	44
6.9.3. Odpady niebezpieczne wytworzone w sektorze komunalnym	45
6.9.4 Podsumowanie	45
6.10. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska.....	45
7. Działalność samorządu gminy w latach 2017 - 2020.....	47
7.1. Wydatki	47
7.2. Dotychczasowe działania z zakresu ochrony środowiska.....	47
8. CELE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA, ZADANIA I ICH FINANSOWANIE.....	48
8.1. Założenia strategii rozwoju Gminy.....	48
8.2. Cele programu ochrony środowiska	48
9. ZARZĄDZANIE OCHRONĄ ŚRODOWISKA.....	51
9.1. Ogólne zasady zarządzania ochroną środowiska.....	51
9.2. Instrumenty zarządzania środowiskiem.....	51
9.3. Wdrażanie programu.....	52
9.4. Koszty realizacji przedsięwzięć	56
10. MONITORING, EWALUACJA I SPRAWOZDAWCZOŚĆ Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA	58
10.1. Monitoring	58
11. SPIS MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH	59
12. SPIS TABEL	60

WYKAZ SKRÓTÓW

GUS	Główny Urząd Statystyczny
GPOS 2018	Program ochrony środowiska dla gminy Gózd na lata 2018- 2021 z perspektywą do 2025 roku
GPOS 2022	Program ochrony środowiska dla gminy Gózd na lata 2022- 2025 z perspektywą do 2029 roku
JCW	jednolita część wody
JCWpd	jednolita część wody podziemnej
AKPOŚ	Aktualizacja Krajowego Planu Oczyszczania Ścieków
MODR	Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego
OZE	Odnawialne Źródła Energii
PGE	Polska Grupa Energetyczna
NN	Niskie napięcie
SN	Średnie napięcie
WN	Wysokie napięcie
RDLP	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych
WFOŚ	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska
WIOŚ	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
B.d.	brak danych
POP	Program Ochrony Powietrza

1. WPROWADZENIE

1.1. PODSTAWA I ZAKRES OPRACOWANIA

Niniejszy „Program Ochrony Środowiska dla Gminy Gózd” zwana dalej Programem stanowi czwartą edycję dokumentu programowego określającego zadania w zakresie ochrony środowiska na terenie gminy Gózd.

Celem Programu jest przeprowadzenie analizy stanu obecnego środowiska naturalnego w gminie oraz określenie kierunków działań bieżących i długofalowych samorządu w zakresie ochrony środowiska.

Program ochrony środowiska ma dotyczyć działań na rzecz utrzymania bądź przywrócenia równowagi przyrodniczej poszczególnych elementów środowiska, podejmowanych w oparciu o ustalenia aktualnego stanu środowiska. W strukturze programów ochrony środowiska dominuje z reguły wielobranżowy układ prezentacji problemów i celów jak np.

- ochrona zieleni i cennych obszarów przyrodniczych
- ochrona powierzchni ziemi przed zanieczyszczeniami
- ochrona, jakości wód powierzchniowych i gruntowych
- ochrona, jakości powietrza atmosferycznego
- ochrona przed hałasem

Program jest opracowywany w oparciu o szereg przepisów prawnych, z których najważniejsze to:

- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. ustawa o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 1526),
- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 2022 poz. 559 z późn.zm.),
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2022 r. poz. 2556),
- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2021 r. poz. 1098 z późn.zm.),
- ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2022 r. poz. poz. 699 z późn.zm.),
- ustawa z dnia 10 lipca 2008 r. o odpadach wydobywczych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2336),
- ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2022 r. poz. 2519),
- ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2020, poz. 2028),
- ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2022 r. poz. 2625),
- ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. 2022 poz. 503),
- ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2021 r. poz. 2351 z późn.zm),
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2022 poz. 1072),
- ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2409),
- ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2022 r. poz. 672),
- ustawa z dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1173),
- przepisy wykonawcze wydane na podstawie tych ustaw oraz w oparciu o dokumenty:
- Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2022,
- Natura 2000 – Europejska sieć ekologiczna,
- Polityka Energetyczna Polski do 2040 r.,
- Polityka Ekologiczna Państwa 2030,

- Polityka Leśna Państwa 1997,
- Krajowy Program Ograniczania Zanieczyszczenia Powietrza,
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2014 - 2020
- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030 (aktualizacja),
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego,
- Program Ochrony Środowiska dla Województwa Mazowieckiego do 2030 roku,
- Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Mazowieckiego 2024,
- Programu ochrony środowiska dla Powiatu Radomskiego na lata 2018–2021 z perspektywą do roku 2025,
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego do 2030 roku,
- Strategia Rozwoju Gminy Gózd na lata 2021 – 2030,
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Gózd na lata 2018 - 2021 z perspektywą do roku 2025.

2. STRESZCZENIE

Podstawowym celem sporządzania i uchwalania Programu Ochrony Środowiska jest realizacja przez jednostki samorządu terytorialnego polityki ochrony środowiska zbieżnej z założeniami najważniejszych dokumentów strategicznych i programowych.

GPOŚ 2022 stanowi podstawę funkcjonowania systemu zarządzania środowiskiem spajającą wszystkie działania i dokumenty dotyczące ochrony środowiska i przyrody na szczeblu jednostek samorządu terytorialnego. W przedmiotowym opracowaniu dokonano oceny aktualnego stanu środowiska oraz przeanalizowano możliwości jego poprawy na terenie gminy Gózd z uwzględnieniem jedenastu obszarów przyszłej interwencji:

- Gospodarowanie wodami (rozdział 6.1),
- Gospodarka wodno – ściekowa (rozdział 6.1.4),
- Ochrona klimatu i jakości powietrza atmosferycznego (rozdział 6.2),
- Gleby (rozdział 6.3),
- Zasoby geologiczne (rozdział 6.4),
- Zagrożenia hałasem (rozdział 6.5),
- Pola elektromagnetyczne (rozdział 6.6),
- Energia odnawialna (6.7)
- Zasoby przyrodnicze (rozdział 6.8),
- Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów (rozdział 6.9),
- Nadzwyczajne zagrożenia środowiska (rozdział 6.10).

Dla wykazanych obszarów interwencji podano wytyczne, które powinny być uwzględniane w programie a szczególnie w działaniach inwestycyjnych w zakresie ochrony środowiska. Efektywność inwestycji w dziedzinie ochrony środowiska zależy, w znaczącej mierze, od możliwości pozyskania środków finansowych na także działań oraz świadomości mieszkańców dla realizacji ustalonej polityki ochrony środowiska Gminy. Każdy z wymienionych obszarów zawiera podsumowanie i analizę SWOT, która ma na celu pokazanie mocnych stron Gminy oraz tych, które wymagają interwencji.

Określone zostały działania priorytetowe Programu Ochrony Środowiska na lata 2022-2029 przy uwzględnieniu stanu obecnego środowiska naturalnego i stanu infrastruktury technicznej, wpływającej na środowisko i założeniu, że realizacja zadań zawartych w programie będzie prowadzić do zrównoważonego rozwoju Gminy, zapewniającego bezpieczeństwo zarówno dla środowiska jak i dla zdrowia i życia mieszkańców.

Na terenie gminy Gózd długość czynnej sieci gazowej wynosi 19 209 m, z czego długość czynnej sieci przesyłowej wynosi 6 971 m, a dystrybucyjnej – 12 238 m. Sieć gazowa obsługuje 807 mieszkańców gminy. Roczne zużycie gazu ziemnego na ogrzewanie mieszkań wynosi 1 567,7 MWh.

Gmina Gózd posiada 3 podstawowe ujęcia wody w :

- Goździe
- Małęczynie
- Grzmucinie

Na obszarze gminy znajdują się dwie oczyszczalnie ścieków w Klwatce Królewskiej (swoim zasięgiem obejmuje Małęczyn i część Klwatki) oraz w Goździe o przepustowości odpowiednio 460 i 478 m³/d.

Na terenie gminy długość cieków uregulowanych wynosi 21,90 km.

Na obszarze gminy Gózd dominują gleby o odczynie bardzo kwaśnym, których udział jest znaczący i waha się w granicach 60 – 64 %. Zakwaszenie gleb wpływa nie tylko na zmniejszenie plonów, lecz także sprzyja przyswajaniu przez rośliny metali ciężkich, co wymusza zwiększenie nakładów na zabiegi agrotechniczne gleb - wapnowanie i nawożenie.

Udział gleb wymagających wapniowania waha się w granicach 4 – 64 %, bowiem zabieg ten ogranicza niepożądane skutki nadmiernego zakwaszenia gleb.

Na obszarze gminy występują udokumentowane złoża surowców mineralnych piasku i żwiru:
– Kolonia Kłonówek – stan zagospodarowania złoża R (złóże o zasobach rozpoznanych szczegółowo (w kat. A + B + C1 , a w przypadku ropy i gazu – w kat. A + B) – zasoby geologiczne bilansowe 139 tys.t.

Zdecydowana większość odpadów jest gromadzona na terenie gminy w formie zmieszanej, a system selektywnej zbiórki odpadów komunalnych jest wciąż udoskonalany, w tym odpadów niebezpiecznych.

Głównym źródłem zanieczyszczenia antropogenicznego atmosfery na terenie Gminy jest niska emisja pochodząca głównie z palenisk domowych w wymiarze sezonowym jak również z aglomeracji sąsiedniej oraz wzrost natężenia ruchu komunikacyjnego.

Na możliwe ograniczenie zużycia energii ze źródeł konwencjonalnych wskazuje moc zainstalowanych ogniw fotowoltaicznych w ilości 379 szt. o łącznej mocy 2,527 MW oraz 1 instalacja wiatrowa o mocy 0,095 MW.

Największym źródłem hałasu na obszarze gminy Gózd jest komunikacja drogowa. Z uwagi na zwiększającą się liczbę pojazdów mechanicznych natężenie hałasu będzie stopniowo wzrastać.

Na terenie Gminy źródłami emitującymi promieniowanie elektromagnetyczne są stacje bazowe telefonii komórkowych oraz linie elektroenergetyczne.

Formy ochrony przyrody obejmują 2 obszary Natura 2000 oraz pomniki przyrody.

Potencjalne zagrożenie na terenie gminy Gózd stwarza:

- transport drogami : krajową, wojewódzką (w tym materiałów niebezpiecznych), okresowe i miejscowe zanieczyszczenia wód rzek i zbiorników wodnych.

Ogólnie w Programie ujęto 21 zadań jakie Gmina zamierza zrealizować w celu poprawy stanu środowiska. Zadania te będą dotyczyły przede wszystkim poprawy jakości powietrza, gospodarki odpadami i gospodarki wodno-ściekowej.

Do każdego z zadań przypisano wskaźniki realizacji, które ułatwią prowadzenie monitoringu realizacji Programu oraz będą stanowiły podstawę przygotowywania raportu z jego realizacji. Określono najważniejsze wskaźniki monitorowania stopnia realizacji Programu z podziałem na poszczególne monitorowane komponenty środowiska lub główne źródła jego zagrożeń.

Przedstawiono także zasady zarządzania ochroną środowiska, instrumenty zarządzania środowiskiem, a w szczególności koszty realizacji zadań wraz z harmonogramem i ich finansowaniem w latach 2022-2029.

3. SPÓJNOŚĆ Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PROGRAMOWYMI

1. Polityką ekologiczną państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej (PEP, 2030)

1. Cel szczegółowy: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego (I)

i. Kierunek interwencji: Zrównoważone gospodarowanie wodami, w tym zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcie dobrego stanu wód (I.1)

ii. Kierunek interwencji: Likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania (I.2)

iii. Kierunek interwencji: Ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb (I.3)

iv. Kierunek interwencji: Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa biologicznego, jądrowego i ochrony radiologicznej (I.4)

b. Cel szczegółowy: Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska (II)

i. Kierunek interwencji: Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym ochrona i poprawa stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu (II.1)

ii. Kierunek interwencji: Wspieranie wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej (II.2)

iii. Kierunek interwencji: Gospodarka odpadami w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym (II.3)

iv. Kierunek interwencji: Zarządzanie zasobami geologicznymi poprzez opracowanie i wdrożenie polityki surowcowej państwa (II.4)

v. Kierunek interwencji: Wspieranie wdrażania ekoinnowacji oraz upowszechnianie najlepszych dostępnych technik BAT (II.5)

c. Cel szczegółowy: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych (III)

i. Kierunek interwencji: Przeciwdziałanie zmianom klimatu (III.1)

ii. Kierunek interwencji: Adaptacja do zmian klimatu i zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych (III.2)

d. Cel szczegółowy: Środowisko i edukacja. Rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) ekologicznych społeczeństwa (IV)

i. Kierunek interwencji: Edukacja ekologiczna, w tym kształtowanie wzorców zrównoważonej konsumpcji (IV.1)

e. Cel szczegółowy: Środowisko i administracja. Poprawa efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska (V)

i. Kierunek interwencji: Usprawnienie systemu kontroli i zarządzania ochroną środowiska oraz doskonalenie systemu finansowania (V.1)

2. Długookresową Strategią Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności (DSRK, 2030)

Jest to dokument rządu RP o charakterze analitycznym i rekomendacyjnym, powstały na bazie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju z dnia 6 grudnia 2006 r. Określa on główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego Polski, a także kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju. Stanowi opis nowego projektu cywilizacyjnego, zorientowanego na przyszłość, w perspektywie do 2030 roku.

3. Krajowym Programem Ochrony Powietrza do roku 2020 z perspektywą do 2030 (KPOP, 2030)

Głównym celem Krajowego Programu Ochrony Powietrza (KPOP) jest poprawa jakości powietrza na terenie kraju, a w szczególności na obszarach, gdzie stwierdzone zostały przekroczenia standardów jakości. Zgodnie z założeniami KPOP ma to nastąpić poprzez

osiągnięcie, w możliwie krótkim czasie, dopuszczalnych poziomów pyłu zawieszonego i innych substancji szkodliwych w powietrzu, wymaganych przepisami prawa unijnego transponowanych do prawa polskiego, a w perspektywie do 2030 r. – poziomów wskazywanych przez Światową Organizację Zdrowia.

Kierunkami działań prowadzącymi do osiągnięcia celów szczegółowych, tj. osiągnięcia i dotrzymania co najmniej standardów jakości powietrza określonych w prawodawstwie unijnym oraz krajowym, są:

- podniesienie rangi zagadnienia poprawy jakości powietrza poprzez skonsolidowanie działań na szczeblu krajowym oraz powołanie Partnerstwa na rzecz poprawy jakości powietrza,
- stworzenie ram prawnych sprzyjających realizacji efektywnych działań mających na celu poprawę jakości powietrza,
- włączenie społeczeństwa w działania na rzecz poprawy jakości powietrza poprzez zwiększenie świadomości społecznej oraz tworzenie trwałych platform dialogu z organizacjami społecznymi,
- rozwój i rozpowszechnienie technologii sprzyjających poprawie jakości powietrza,
- rozwój mechanizmów kontrolowania źródeł niskiej emisji sprzyjających poprawie jakości powietrza,
- upowszechnienie mechanizmów finansowych sprzyjających poprawie jakości powietrza.

4. Polityką energetyczną Polski do 2040 roku

Dokument ten został opracowany na podstawie art. 15a ust. 1 ustawy - Prawo energetyczne (Dz. U. z 2021 r. poz. 716, z późn. zm.) oraz zgodnie z ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2021 r. poz. 1057).

PEP2040 to 1 z 9 strategii zintegrowanych wynikających ze „Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju”. PEP2040 jest kompasem dla przedsiębiorców, samorządów i obywateli w zakresie transformacji polskiej gospodarki w kierunku niskoemisyjnym.

W PEP2040 podejmowane są strategiczne decyzje inwestycyjne, mające na celu wykorzystanie krajowego potencjału gospodarczego, surowcowego, technologicznego i kadrowego oraz stworzenie poprzez sektor energii dźwigni rozwoju gospodarki, sprzyjającej sprawiedliwej transformacji. PEP2040 opracowany został na podstawie szczegółowych analiz prognostycznych oraz konsultacji i uzgodnień z licznymi grupami interesariuszy. PEP2040 zastąpiła "Politykę energetyczną Polski do 2030 r.", a także Strategię "Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko - perspektywa do 2020 r.".

5. Strategicznym Planem Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (SPA, 2020)

SPA 2020 – strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030, mający na celu – przez działania legislacyjne, organizacyjne, informacyjne czy naukowe – zapewnić zrównoważony rozwój oraz efektywne funkcjonowanie gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmieniającego się klimatu. To pierwszy tego typu dokument w Polsce, który bezpośrednio dedykowany jest kwestii adaptacji do zachodzących zmian klimatu. Głównym celem SPA2020 jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmieniającego się klimatu. W dokumencie wskazano priorytetowe kierunki działań adaptacyjnych, które należy podjąć do 2020 roku w najbardziej wrażliwych na zmiany klimatu obszarach, takich jak: gospodarka wodna, rolnictwo, leśnictwo, różnorodność biologiczna, zdrowie, energetyka, budownictwo i gospodarka przestrzenna, obszary zurbanizowane, transport, obszary górskie i strefy wybrzeża.

6. Strategią zrównoważonego rozwoju transportu do 2030 roku (SRT 2030)

Głównym celem krajowej polityki transportowej przedstawionej w strategii jest zwiększenie dostępności transportowej kraju oraz poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu

i efektywności sektora transportowego przez utworzenie spójnego, zrównoważonego, innowacyjnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego na poziomie krajowym, europejskim i globalnym. Osiągnięcie tego celu pozwoli na rozwijanie dogodnych warunków, sprzyjających stabilnemu rozwojowi gospodarczemu kraju.

W dokumencie zawarto konkretne projekty strategiczne mające na celu stworzenie spójnej sieci autostrad, dróg ekspresowych i linii kolejowych o wysokim standardzie, rozwiniętej sieci lotnisk, portów morskich i żeglugi śródlądowej oraz systemów transportu publicznego. Założono realizację 22 projektów strategicznych wynikających ze Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju i nowych projektów, kluczowych dla rozwoju systemu transportowego Polski. Dokument wskazuje także na nowoczesne rozwiązania ułatwiające funkcjonowanie całego sektora transportowego, zmniejszające jego negatywny wpływ na środowisko i klimat, tak aby możliwe było stworzenie zrównoważonego systemu transportowego kraju do 2030 r.

7. Strategią zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030 (SZRWRiR, 2030)

Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030 jest jedną ze strategii rozwoju, o których mowa w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju i zastępuje Strategię zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012–2020 przyjętą uchwałą nr 163 Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 2012 r. (M.P. poz. 839). SZRWRiR 2030 została opracowana również na podstawie zasad opisanych w dokumencie pod nazwą Aktualizacja strategii rozwoju wynikająca z przyjętej przez Radę Ministrów w dniu 14 lutego 2017 r. Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), który to dokument został przyjęty uchwałą nr 65 Komitetu Koordynacyjnego do spraw Polityki Rozwoju z dnia 23 maja 2017 r. W strategii przedstawiono pogłębioną analizę możliwości rozwoju obszarów wiejskich, rolnictwa i rybactwa w wymiarze regionalnym, co umożliwiło określenie kluczowych kierunków ich rozwoju do 2030 r. Działania SZRWRiR 2030 będą finansowane z krajowych i zewnętrznych środków publicznych, do których należą m.in. środki pochodzące z budżetu UE na lata 2021-2027 (w tym m.in. Wspólnej Polityki Rolnej, polityki spójności, wspólnej polityki rybołówstwa oraz środki w ramach programu „Horyzont Europa”). Wsparciem dla finansowania z poziomu kraju będą środki rozwojowe jednostek samorządu terytorialnego i środki prywatne.

8. Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (SOR, 2020)

Ze względu na swoją rolę i przypisane jej zadania Strategia stanowi instrument elastycznego zarządzania głównymi procesami rozwojowymi w kraju. Łączy w sobie wymiar strategiczny z wymiarem operacyjnym: wskazuje niezbędne działania oraz instrumenty realizacyjne - projekty flagowe i strategiczne, zapewniające jej wdrożenie. Ustala również system koordynacji i realizacji, wyznaczając role poszczególnym podmiotom publicznym oraz sposoby współpracy ze światem biznesu, nauki oraz społeczeństwem. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju jest aktualizacją średniookresowej strategii rozwoju kraju, tj. Strategii Rozwoju Kraju 2020, przyjętej uchwałą Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r., zgodnie z wymogami ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2016 r. poz. 383, 1250, 1948 i 1954 oraz z 2017 r. poz. 5).

9. Programem Ochrony Środowiska dla Województwa Mazowieckiego

Dokument ten stanowi politykę ekologiczną województwa mazowieckiego z uwzględnieniem zagadnień związanych z adaptacją do zmian klimatu. Jest przy tym kontynuacją poprzedniego Programu ochrony środowiska dla Województwa Mazowieckiego do 2022 r., przyjętego uchwałą Sejmiku Województwa Mazowieckiego Nr 118/2003 z dnia 15 grudnia 2003 r. Celem niniejszego Programu jest określenie, na podstawie aktualnego stanu środowiska, niezbędnych działań dla poprawy środowiska, do stanu określonego odpowiednimi przepisami i akceptowalnego przez społeczeństwo. Opracowanie określa

także cele i kierunki interwencji, które uwzględniają najważniejsze potrzeby oraz efektywne wykorzystanie środków finansowych możliwych do uzyskania.

Innymi dokumentami strategicznymi na poziomie województwa mazowieckiego i powiatu radomskiego.

10.Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego

Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku, uchwalona 28 października 2013 r., została opracowana na podstawie doświadczeń z realizacji poprzednich strategii oraz identyfikacji problemów, które ujawniły się w trakcie poprzedniego i bieżącego okresu programowania Unii Europejskiej. Dokument stanowi odpowiedź na wyzwania, którym powinno sprostać województwo, aby podnieść jakość życia, ograniczyć wykluczenie społeczne i bezrobocie, realizować politykę spójności terytorialnej oraz politykę inteligentnego i zrównoważonego rozwoju. Istotą strategii jest wskazanie celów rozwojowych, których realizacja zapewni utrzymanie trwałego rozwoju.

Dążenie do poprawy stanu środowiska jest celem, który powinien być uwzględniony przy realizacji wszystkich działań podejmowanych w ramach wdrażania Strategii. Należy podejmować działania mające na celu ochronę różnorodności biologicznej i zapewnienie spójnej przestrzeni przyrodniczej, w tym poprzez zachowanie i przywrócenie drożności korytarzy ekologicznych, utworzenie spójnego przestrzennie systemu obszarów chronionych oraz zalesianie gruntów w ramach uzupełniania systemu powiązań przyrodniczych. Szczególna dbałość wymagana jest w przypadku obszarów miejskich, gdzie należy ograniczyć presję urbanistyczną na otaczające je tereny otwarte oraz chronić i wspierać rozwój terenów zielonych w samych miastach i wokół nich. Zwłaszcza zielone pierścienie wokół Warszawy oraz miast regionalnych powinny podlegać ochronie i być uzupełniane. Prowadzić należy systematyczny monitoring wód powierzchniowych i podziemnych, jakości powietrza, zanieczyszczenia hałasem oraz natężeń pól elektromagnetycznych.

W zakresie energetyki należy przede wszystkim podjąć działania służące poprawie efektywności i niezależności energetycznej regionu. W tym celu powinien zostać zwiększony udział energii pozyskiwanej z odnawialnych źródeł energii, głównie biomasy, energii wiatru i słońca oraz wód geotermalnych. Małe jednostki wytwórcze, w tym pracujące w systemie energetyki prosumenckiej, powinny być rozwijane szczególnie na obszarach wiejskich. Odnawialne źródła energii powinny też być wykorzystywane w budynkach użyteczności publicznej. Działania te również przyczynią się do rozwoju w województwie przemysłu ekologicznego produkującego urządzenia służące pozyskiwaniu energii z odnawialnych źródeł energii. Wzrost efektywności wytwarzania energii powinien być ponadto realizowany przez rozwój produkcji energii w technologii kogeneracji i poligeneracji.

11. Planem Zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego, przyjęty uchwałą nr 22/18 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 19 grudnia 2018 r., stanowi element planowania przestrzennego i pełni funkcję koordynacyjną między planowaniem krajowym a planowaniem lokalnym. Dokument nie jest aktem prawa miejscowego. Plan stanowi m.in. podstawę dla uzgadniania i opiniowania projektów dokumentów planowania lokalnego, opiniowania dokumentów rządowych dot. polityki przestrzennej i regionalnej, współtworzenia programów operacyjnych czy konstruowania budżetu województwa w zakresie realizacji programów i zadań wojewódzkich.

12.Regionalnym Planem Transportowym Województwa Mazowieckiego w perspektywie do 2030 roku

Dokument stanowi spójną wizję rozwoju systemu transportowego województwa mazowieckiego i został przyjęty w dniu 5 kwietnia 2022 r. uchwałą nr 515/313/22 Zarządu Województwa Mazowieckiego Regionalny Plan Transportowy Województwa Mazowieckiego w perspektywie do 2030 roku wyznacza najważniejsze kierunki rozwoju transportu

w województwie mazowieckim do 2030 roku i stanowi dokument planistyczny w zakresie transportowym związany z perspektywą finansową Unii Europejskiej na lata 2021-2027 (2030). Szeroko poruszona została kwestia ochrony środowiska. Jednym z czterech celów strategicznych jest niskoemisyjny system transportowy, w którym wyznaczono następujące kierunki działań: • zwiększenie liczby osób korzystających z publicznego transportu zbiorowego i podróży zeroemisyjnych (niezmotoryzowanych) • zwiększenie udziału paliw alternatywnych w transporcie; • ograniczenie oddziaływania transportu na środowisko • adaptacja systemu transportu do zmian klimatycznych.

13. Programem ochrony powietrza dla stref w województwie mazowieckim, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu

Program ochrony powietrza dla stref w województwie mazowieckim, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu jako dokument został przyjęty przez Sejmik Województwa Mazowieckiego uchwałą nr 115/20 z dnia 8 września 2020 roku w sprawie programu ochrony powietrza dla stref w województwie mazowieckim, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu. Program ochrony powietrza zawiera opis aktualnego stanu jakości powietrza w poszczególnych strefach: mazowieckiej, aglomeracja warszawska, miasto Płock i miasto Radom, a także określa działania możliwe do podjęcia na obszarach, gdzie stwierdzono przekroczenia poziomów dopuszczalnych i docelowych substancji w powietrzu.

14. Programem ochrony środowiska dla powiatu radomskiego na lata 2018–2021 z perspektywą do roku 2025

W niniejszym dokumencie dokonano oceny aktualnego stanu środowiska oraz przeanalizowano możliwości jego poprawy na terenie powiatu radomskiego z uwzględnieniem dziesięciu obszarów interwencji: • Ochrona klimatu i jakości powietrza (5.1) • Zagrożenie hałasem (5.2) • Pole elektromagnetyczne (5.3) • Gospodarowanie wodami (5.4) • Gospodarka wodno-ściekowa (5.5) • Zasoby geologiczne (5.6) • Gleby (5.7) • Gospodarka odpadami o zapobieganie powstawaniu odpadów(5.8) • Zasoby przyrodnicze (5.9) • Zagrożenia poważnymi awariami (5.10). Każdy z dziesięciu wyżej wymienionych obszarów zawiera podsumowanie i analizę SWOT, której celem jest ukazanie mocnych stron powiatu oraz tych, które wymagają interwencji - słabych stron. Analiza ukazuje również szanse na poprawę stanu środowiska oraz zagrożenia, które mogą wpłynąć negatywnie.

15. Strategią Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego do 2030 roku

Strategia jest kluczowym dokumentem, w którym na podstawie diagnozy aktualnej sytuacji społeczno - gospodarczej oraz opinii mieszkańców, określono zarówno mocne strony decydujące o potencjale Powiatu, jak i obszary problemowe, którym w kolejnych latach należy poświęcić szczególną uwagę. Określono w niej 3 cele strategiczne, którymi są: Cel strategiczny I: Zapewnienie mieszkańcom Powiatu wysokiego standardu życia poprzez podnoszenie jakości i dostępności usług w obszarze zdrowia, edukacji i pomocy społecznej Cel strategiczny II: Zrównoważony i spójny rozwój przestrzenny Powiatu przy zachowaniu jego walorów przyrodniczych Cel strategiczny III: Wzrost konkurencyjności Powiatu dzięki wykorzystaniu jego potencjału gospodarczego, kulturalnego oraz turystycznego.

16. Strategią Rozwoju Gminy Gózd na lata 2021-2030

Celem danego opracowania było stworzenie dokumentu, który będzie podnosił jakość życia mieszkańców. Dane wskaźniki i ich wykonanie będzie można ocenić po wdrożeniu oraz wykorzystaniu pełnego potencjału danej strategii rozwoju i stworzeniu raportu ewaluacji po zakończeniu trwania okresu danych działań strategicznych. Analiza SWOT pozwoliła na określenie mocnych i słabych stron Gminy (uwarunkowania wewnętrzne) oraz szans i zagrożeń (uwarunkowania zewnętrzne). Cele strategiczne, w tym dalsze cele operacyjne i ich zadania pozwoliły na usystematyzowanie wieloletnich działań w Gminie.

4. STRUKTURA PROGRAMU I METODYKA PRAC

Program ochrony środowiska dla Gminy Gózd został opracowany w szczególności we współpracy z przedstawicielami samorządu gminnego. W przygotowaniu gminnego programu ochrony środowiska pomocne były opracowania szczebla wojewódzkiego i powiatowego oraz literatura naukowa.

Program został opracowany zgodnie z wytycznymi opracowania wojewódzkich, powiatowych, gminnych programów ochrony środowiska Ministerstwa Środowiska z 2015 roku oraz zaktualizowanego załącznika do Wytycznych do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska Ministerstwa Klimatu z 2020 roku.

Struktura programu ochrony środowiska składa się z następujących części:

- spis treści,
- wykaz skrótów, wstęp,
- streszczenie w języku niespecjalistycznym, ocena stanu środowiska,
- cele programu ochrony środowiska, zadania i ich finansowanie, system realizacji programu ochrony środowiska,
- spis tabel, rysunków i załączników.

Ocena stanu środowiska na terenie Gminy Gózd została przeprowadzona w oparciu o analizę wyznaczonych obszarów przyszłej interwencji, do których należą:

- ochrona klimatu i jakości powietrza, zagrożenia hałasem,
- pola elektromagnetyczne, gospodarowanie wodami,
- gospodarka wodno – ściekowa, zasoby geologiczne,
- gleby,
- gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów, zasoby przyrodnicze,
- zagrożenie poważnymi awariami.

Podstawowym źródłem opracowania danych zawartych w Programie były dane statystyczne GUS, wyniki badań monitoringowych opracowanych przez WIOŚ w Warszawie, ankiety skierowane do Gminy i innych podmiotów na terenie województwa mazowieckiego.

Sposób opracowania Programu został podporządkowany metodologii właściwej dla planowania strategicznego, polegającej na:

- określeniu diagnozy stanu środowiska przyrodniczego na terenie Gminy Gózd, zawierającej charakterystyki poszczególnych komponentów środowiska wraz z oceną stanu; w diagnozie wykorzystano informacje statystyczne, opracowania źródłowe;
- przeprowadzeniu analizy SWOT - mocnych i słabych stron stanowiących punkt wyjścia do określenia celów Programu na podstawie realizacji Programu w okresie poprzedzającym;
- określeniu kreatywnej części Programu poprzez konkretyzację (uszczegółowienie) celów głównych przyjętych ze Strategii oraz ich operacjonalizację w postaci sformułowania listy działań;
- scharakteryzowaniu uwarunkowań realizacyjnych Programu w zakresie rozwiązań prawno - instytucjonalnych, źródeł finansowania, ocen oddziaływania na środowisko, planowania przestrzennego;
- określeniu zasad monitorowania,
- określenie nakładów na podstawie szacunków ze względu na długą perspektywę obowiązywania Programu.

Diagnoza stanu środowiska została oparta na wszelkich dostępnych opracowaniach branżowych, informacji pozyskanych z różnych źródeł oraz monitoringu WIOŚ w Warszawie. W przypadku braku informacji dotyczących bezpośrednio Gminy Gózd, korzystano z danych pochodzących z najbliższego otoczenia. W ten sposób problematyka ochrony środowiska na terenie Gminy została zaprezentowana na tle powiatu i województwa, co daje możliwość

porównania, a przede wszystkim podejmowania wspólnych działań zapobiegawczych lub naprawczych.

Sporządzając Program uwzględniono wymagania także innych dokumentów strategicznych wyższego szczebla, w tym przypadku dokumentacji powiatowej, wojewódzkich i krajowych, aby określić rodzaj i harmonogram działań proekologicznych, środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno - ekonomiczne i środki finansowe. Program musi być zbieżny z założeniami najważniejszych projektów na różnym szczeblu programowania regionalnego.

Przyjęcie Programu jest formą podejmowania strategicznej decyzji umożliwiającej realizację kierunków rozwoju wspomnianego zakresu działalności w określonej perspektywie czasowej. Wynikiem procesu planowania jest dokument zawierający koncepcje rozwoju systemu zarządzania ochroną środowiska, określający opcje i warunki rozwiązań wraz z weryfikacją skuteczności realizacji jego założeń.

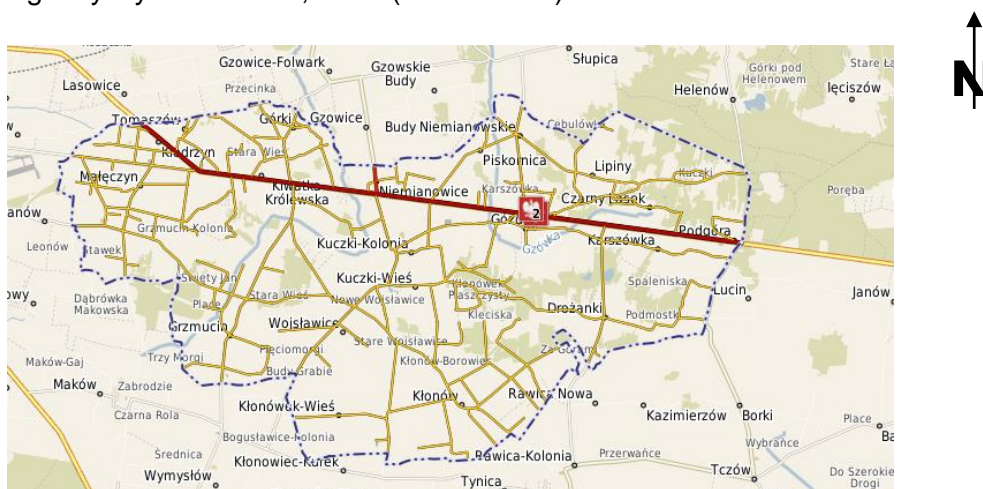
Dla powyższego podstawą jest zdefiniowanie ekologicznych celów strategicznych dla Gminy. Natomiast realizacja poszczególnych celów strategicznych w powiązaniu z aktywnie wdrażanym programem edukacji ekologicznej społeczeństwa powinna zapewnić tej jednostce zrównoważony rozwój.

5. CHARAKTERYSTYKA GMINY

5.1. Położenie

Gmina Gózd położona jest na terenie Równiny Radomskiej w obrębie Wzniesień Południowo-Mazowieckich w pld. części województwa mazowieckiego w powiecie radomskim. Gmina Gózd znajduje się w centralnej części Polski przy drodze krajowej nr 12 o kierunku wsch - zach. relacji Lublin-Łódź.

Gmina Gózd graniczy z następującymi gminami: od płn. z gminą Jedlnia-Letnisko, od wsch. z gminami: Pionki i Tczów, od pld. z gminą Skaryszew, od zach. z gminą Radom. Całkowita powierzchnia gminy wynosi 12 381,24 ha (ok. 123 km²).

Rysunek 1. Granice administracyjne gminy Gózd

5.2. Gospodarka

Na terenie gminy Gózd na koniec 2020 roku wg. GUS było zarejestrowanych 92 podmiotów gospodarki narodowej.

Do największych podmiotów gospodarczych na terenie gminy zaliczane są:

- MARK” - Zakład przetwórstwa rybnego,
- „Agata” - Zakład produkcji systemów odwadniających,
- Piekarnia-produkcja i sprzedaż pieczywa tradycyjnego,
- Firma „RENOMA”.
- „STANRED” – Zakład produkcji mebli
- „RALF” – Zakład wyrobów produkcji wyrobów z drutu, śrub,
- „JANHAS” – Masarnia

Tabela 1. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON według wybranych sekcji na terenie gminy Gózd w 2021 roku

Rodzaj działalności	Liczba jednostek
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	2
przemysł i budownictwo	33
pozostała działalność	57
Razem	92

Źródło: GUS

Wśród podmiotów gospodarczych w 2021 roku najwięcej stanowiły zaliczone do pozostałej działalności (57 podmiotów), natomiast najmniej w zakresie rolnictwa, leśnictwa (2 podmiotów). Na terenie gminy występuje 92 podmioty gospodarki narodowej z tego na sektor gospodarki prywatnej przypada 90.

5.3. Rolnictwo

Tereny gminy użytkowane są głównie rolniczo. W produkcji roślinnej dominują żyto i ziemniaki, a w produkcji zwierzęcej przeważa hodowla trzody chlewnej i bydła. Produkcja rolna prowadzona jest głównie przez gospodarstwa indywidualne.

Na terenie gminy jest 1 589 indywidualnych gospodarstw rolnych (dane wg siedziby gospodarstwa).

Gospodarstwa rolne są własnością prywatną, z czego:

- gospodarstwa prowadzące wyłącznie działalność rolniczą – 1 094
- prowadzące wyłącznie działalność pozarolniczą - 34
- prowadzące działalność pozarolniczą i rolniczą - 114
- nie prowadzące działalności rolniczej i pozarolniczej - 347¹.

5.4. Demografia i mieszkalnictwo

Stan zaludnienia na terenie gminy wynosił 9 095 wg. stanu na dzień 31.12.2021 roku. Najwięcej mieszkańców znajduje się na terenie miejscowości Małęczyn, a najmniej w Czarnym Lasku.

Tabela 2. Wykaz miejscowości sołectkich na terenie gminy Gózd wraz z liczbą mieszkańców w 2021 roku

L.p.	Wykaz sołectw	Liczba mieszkańców
1	Budy Niemianowskie	211
2	Czarny Lasek	72
3	Drożanki	381
4	Gózd	1505
5	Grzmucin	437
6	Karszówka	323
7	Klwatka Królewska	996
8	Kłonów	357
9	Kłonówek - Kolonia	203
10	Kłonówek - Wieś	248
11	Kuczki - Kolonia	494
12	Kuczki - Wieś	253
13	Lipiny	432
14	Małęczyn	1743
15	Kiedrzym	485
16	Niemianowice	356
17	Piskornica	155
18	Podgóra	168
19	Wojślawice	276
Razem		9095

Wg. GUS gęstość zaludnienia w gminie wynosiła 117 osoby/km², co wskazuje, że wskaźnik ten jest wyższy od odnotowanego na terenie powiatu radomskiego (99 os./km²). Współczynnik feminizacji wyniósł 98. Udział ludności w wieku produkcyjnym 62,4 % był największy.

Tabela 3. Szczegółowe dane demograficzne gminy Gózd w 2021 roku

Gmina	Ludność na 1km ²	Ekonomiczne grupy wieku [%]		
		Przedprodukcyjny	Produkcyjny	Poprodukcyjny
Gózd	117	22,8	62,4	14,8

Źródło: GUS

Tabela 4. Liczba mieszkańców gminy Gózd w latach 2018 - 2021

Lata	2018	2019	2020	2021
Liczba ludności	8 913	8 978	9 070	9 104

Źródło: GUS

¹ <https://www.gozd.pl/art,127,rolnictwo.html>

Liczba mieszkańców na terenie gminy Gózd wahała się od 8 913 w 2018 roku do 9 104 w 2021 roku, co wykazało wzrost o 191 osoby.

Tabela 5. Przyrost naturalny ogółem w gminie Gózd w latach 2018 - 2021

Lata	2018	2019	2020	2021
Przyrost	49	55	23	10

Źródło: GUS

W 2018 roku przyrost naturalny wyniósł 49, a w 2021 roku 10, co wskazuje na spadek przyrostu naturalnego o 39.

Tabela 6. Budynki mieszkalne w gminie Gózd w latach 2018 - 2020

Rok	Liczba mieszkań	Powierzchnia mieszkań [m ²]
2018	2 309	201 810
2019	2 363	201 810
2020	2 405	214 804

Źródło: GUS

W latach 2018 – 2020 liczba budynków mieszkalnych na terenie gminy ulega systematycznemu wzrostowi tj. średnio o ok. 32 mieszkania w ciągu roku. Powierzchnia także ulega wzrostowi średnio o 12 994 m².

Tabela 7. Zasoby mieszkaniowe – wskaźniki 2020 rok

Gmina	Przeciętna powierzchnia 1 mieszkania [m ²]	Przeciętna powierzchnia użytkowanego mieszkania na 1 osobę [m ²]	Mieszkania na 1000 mieszkańców	Przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu	Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie
Powiat	85,1	26,6	312,7	3,95	3,20
Gózd	89,3	23,7	265,2	3,95	3,77

Źródło: GUS

W 2020 roku wymienione wskaźniki zasobów mieszkaniowych odnotowane na terenie gminy były wyższe w przypadku przeciętnej powierzchni 1 mieszkania oraz przeciętnej liczby osób na 1 mieszkanie. Wskaźnik przeciętnej liczby izb w 1 mieszkaniu był identyczny.

5.5. Sieć gazowa

Na terenie gminy Gózd długość czynnej sieci gazowej wynosi 19 209 m, z czego długość czynnej sieci przesyłowej wynosi 6 971 m, a dystrybucyjnej – 12 238 m. Sieć gazowa obsługuje 807 mieszkańców gminy. Roczne zużycie gazu ziemnego na ogrzewanie mieszkań wynosi 1 567,7 MWh. Podłączonych czynnie do sieci gazowej jest 214 budynki mieszkalne². Z sieci gazowej korzysta również budynek szkolny Publiczna Szkoła Podstawowa w Małęczynie.

Właściciele pozostałych nieruchomości na terenie gminy w celach bytowych i gospodarczych wykorzystują wymienne butle gazowe.

5.6. Zaopatrzenie w ciepło

Na terenie gminy nie istnieje sieć ciepłownicza (zdalaczynna), która obsługiwałaby wszystkie gospodarstwa. W związku z tym mieszkańcy we własnym zakresie zapewniają sobie ogrzewanie najczęściej korzystając z opału węglowego spalanego w przydomowych kotłowniach, bądź też wykorzystując gaz ziemny (LPG) lub olej jako źródło ciepła.

- Urząd Gminy w Goździe – piec węglowy (moc 75 kW)
- Zespół Szkół w Goździe – piec olejowy (moc 545 kW)
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Klwatce Królewskiej – piec olejowy (moc 100 kW)
- Zespół Szkół w Kuczkach - Kolonii – piec olejowy (moc 100 kW)

² GUS 2017

- Publiczna Szkoła Podstawowa w Kłonówku Kolonii – piec węglowy (moc 75 kW)
- Zespół Szkół Ogólnokształcących w Małęczynie – gaz ziemny (moc 91 kW)
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Podgórzu – piec węglowy (moc 75 kW)

5.7. Układ komunikacyjny

Podział dróg na terenie gminy przedstawia się następująco:

- droga krajowa nr 12 - łączna długość tej drogi biegnącej przez teren gminy wynosi 21,8 km
- droga wojewódzka nr 699 - łączna długość tej drogi biegnącej przez teren gminy wynosi 1,0 km
- drogi powiatowe - łączna długość dróg powiatowych biegnących przez teren gminy wynosi 30 km. Są to odcinki w ciągach dróg o numerach;

Tabela 8. Wykaz odcinków dróg powiatowych na terenie gminy Gózd

L. p.	Numer drogi	Relacja	Długość [km]
1	3522W	Gózd - Podgóra	1,6
2	3525W	Słupica Gózd	2,4
3	3526W	Piskornica – do drogi kraj. Nr 12	2,4
4	3528W	Kiedrzyń – Radom	2,5
5	3529W	Kiedrzyń – Małęczyn do drogi kraj. Nr 9	2,6
6	3530W	Klwatka – Bogusławice - Skaryszew	4,8
7	3531W	Kuczki – Kazmierówka - Skaryszew	5,4
8	3532W	Gózd- Rawica	3,1
9	3533W	Kłonówek - Rawica	5,2
	Razem		30

Źródło: Zarząd Powiatowy Dróg

- drogi gminne - łączna długość 82,55 km, są to odcinki w ciągach o numerach

Tabela 9. Wykaz odcinków dróg gminnych na terenie gminy Gózd

L.p.	Numer drogi	Relacja	Długość [m]
1	350101W	Kolonia Gzowice- gr. Gminy Gózd-Budy Niemianowskie- Lipiny—gr. Gminy Gózd-Linów	6 093
2	350102W	Janów – gr. Gminy Gózd – Małęczyn – Kolonia Wojśławice	6 143
3	350103W	Klwatka Królewska – gr. Gminy Gózd - Myśliszewice	1 626
4	350104W	Klwatka Królewska - Kłonów	5 550
5	350105W	Kolonia Kuczki – Gózd - Karszówka	7 642
6	350106W	Kuczki Wieś – Drużynki Podmostki	7 361
7	350107W	Kolonia Kuczki - Niemianowice	1 437
8	350108W	Kiedrzyń – Klwatka Figietów	3 120
9	350109W	Droga przez wieś Małęczyn (ul. Szkolna)	1 617
10	350110W	Kuczki Wieś - Kłonów	1 723
11	350111W	Kłonówek – gr. Gminy Gózd - Kłonowiec	2 522
12	350112W	Adamów od dr. krajowej nr 12 do drogi powiatowej 3525W	1 173
13	350113W	Kuczki Kolonia - Kleciska	2 149
14	350114W	Lipiny - Gózd	1 398
15	350115W	Droga przez wieś Niemianowice	1 887
16	350116W	Grzmućcin – Pięciomorgi – Budy – do drogi powiatowej nr 3530W (pętla)	2 389
17	350117W	Kuczki Wieś - Kłonówek	1 038
18	350118W	p. wieś Małęczyn (ul. Ziembickiego do ul. Lubelskiej)	1 710
19	350119W	Małęczyn ul. Kościelna	1 034
20	350120W	Małęczyn ul. Zachodnia	500
21	350121W	Małęczyn ul. Wschodnia	327
22	350122W	Małęczyn ul. Bankowa	1 361
23	350123W	Kiedrzyń p. wieś	1 681
24	350124W	Kiedrzyń k. cmentarza	331
25	350125W	Kiedrzyń – Klwatka Zamłynie	1 675
26	350126W	Klwatka p. wieś	2 715
27	350127W	Grzmućcin - Trzymorgi	918
28	350128W	Grzmućcin - Nowina	1 471
29	350129W	p. wieś Wojśławice	811
30	350130W	Kłonówek - Kłonów	2 363
31	350131W	Kłonów -- Praga	1 017
32	350132W	Kłonów - Drożanki	3 186
33	350133W	Drożanki - Spaleniska	1 387
34	350134W	Podgóra – Czarny Lasek - Lipiny	4 395
35	350135W	Gózd, ul. Czarnecka	344
36	350136W	Gózd ul. Szkolna	310
37	350137W	Gózd ul. Lekarska	145
	Razem		82,55

Źródło: Urząd Gminy (UG) Gózd

Łączna długość dróg : wojewódzkich, powiatowych i gminnych na terenie gminy Gózd wynosi 135,35 km. Największy udział stanowią drogi gminne 60,98 %, następnie drogi powiatowe 22,1 %, a droga krajowa 16,11 % i wojewódzka 0,74 %.

Odległość z miejscowości Gózd do Radomia wynosi 18 km, Zwoleń 15 km, a Lublina 96 km.

Na obszarze gminy funkcjonuje publiczny transport zbiorowy, który realizowany jest przez Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacji w Radomiu oraz prywatne firmy przewozowe. Dzięki niemu mieszkańcy mogą podróżować do najbliższych miejscowości z terenu gminy i sąsiednich. Dodatkowo przez gminę kursują autobusy dalekobieżne docierające do większych metropolii m.in. do Lublina.

5.8. Elektroenergetyka

Przez obszar gminy przebiegają linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia 110 kV. Powodują one ograniczenia w zagospodarowaniu terenów w ich bezpośrednim sąsiedztwie. Ponadto występują jeszcze linie średniego napięcia i linie rozprowadzające energię do wszystkich obiektów.

Wg. informacji PGE (2022) na terenie gminy Gózd znajdują następujące urządzenia sieci elektroenergetycznych tj.:

Łączna długość linii wysokiego napięcia	
➤ długość linii napowietrznych WN wynosi	12,1 km
Łączna długość linii średniego napięcia	60,31 km
➤ długość linii napowietrznych ŚN wynosi	49,13 km
➤ długość linii kablowych ŚN wynosi	11,18 km
Łączna długość linii niskiego napięcia	151,09 km
➤ długość linii napowietrznych NN wynosi	92,41 km
➤ długość linii kablowych NN wynosi	58,68 km
➤ stacje transformatorowe w liczbie	79 szt.

Administratorem sieci energetycznych wysokiego, średniego i niskiego napięcia jest PGE S.A. Oddział w Skarżysku Kamiennej.

5.9. Szkolnictwo i opieka zdrowotna

5.9.1. Szkolnictwo

Na terenie gminy Gózd znajduje się 6 placówek oświatowych, które zapewniają nauczanie na poziomie podstawowym. Wykaz jednostek oświatowych na terenie gminy:

- Zespół Szkół w Goździe
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Klwatce Królewskiej
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Tadeusza Kościuszki w Kłonówku-Kolonii
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Kuczkach-Kolonii
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Podgórzu
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Kochanowskiego w Małęczynie

5.9.2. Opieka zdrowotna

Na terenie gminy Gózd podstawową opiekę medyczną zapewnia Samodzielny Zakład Opieki Zdrowotnej w Goździe. Ponadto w miejscowości Gózd znajdują się punkty apteczne.

5.9.3. Kultura, zabytki i turystyka

Kultura

Na terenie gminy Gózd znajdują się gminna biblioteka publiczna w miejscowości Gózd wraz filiami w miejscowościach: Kuczki, Klwatka i Kłonówek. Ponadto na terenie gminy występuje 10 świetlic środowiskowych.

Turystyka

Obszar gminy Gózd nie należy do atrakcyjnych turystycznie. Niemniej jednak warte zauważenia jest naturalne bogactwo form, z którym wiąże się różnorodność biocenotyczna i krajobrazowa (największa w północno-wschodniej i środkowej części gminy). Różnorodność ta decyduje o walorach środowiska przyrodniczego, korzystnego dla rozwoju funkcji turystycznych jak i ochrony przyrody³.

Zabytki

Na terenie gminy z całą pewnością znajdują się zabytki, głównie z XIX i pocz. XX wieku. Dotyczy to głównie: kaplic, kapliczek, figur przydrożnych, a także pozostałości zabudowań dworskich i folwarcznych oraz budownictwa wiejskiego. W Klwatce Królewskiej znajduje się kaplica z końca XVIII wieku. Dawny, zabytkowy drewniany budynek urzędu gminnego z Gózdu pochodzący z poł. XIX wieku znajduje w Muzeum Wsi Radomskiej.

Tabela 10. Wykaz obiektów nieruchomości z terenu gminy Gózd wpisanych do rejestru zabytków województwa mazowieckiego⁴

L.p.	Miejscowość	Obiekt	Datowanie	Nr rejestru zabytków	Data wpisu do rejestru
1	Klwatka Królewska	Kapliczka	2 poł. XVIII w.	869	01.12.1959 r.
2	Klonówek-Wieś, nr 36	Kurnik (nie istnieje)	XIX/XX w.	313/A	14.08.1985 r.

Tabela 11. Zabytki archeologiczne ujęte w gminnej ewidencji zabytków⁵

L.p.	Miejscowość	Adres	Obiekt	Nr działki	Datowanie	Rejestr zabytków
1	Drożanki	36	Dom drewniany	314	I. 30-te XX w.	
2	Drożanki	naprzeciw posesji nr 45	Kapliczka	590	ok. 1950 r.	
3	Drożanki	62	Dom drewniany	104	I. 30-te XX w.	
4	Drożanki	63	Dom drewniany	722	I. 30-te XX w.	
5	Gózd	przy skrzyżowaniu z ul. Starowiejskiej w ul. Czarnecką	Kapliczka	1374/1	1948 r.	
6	Gózd	ul. Radomska 7 przed budynkiem Urzędu Gminy	Krzyż	175	1883 r.	
7	Kuczki-Kolonia	pln. - wsch. części wsi	Cmentarz rzymsko-katolicki	226	1900 r.	
8	Kuczki-Kolonia	na cmentarzu parafialnym rzymsko-katolickim, wsch. część	Mogiła żołnierzy polskich	226	1939 r.	
9	Kuczki-Kolonia	w centralnej części wsi	Kościół p.w. Św. Józefa Oblubieńca NMP	674	1930-35 r.	
10	Kuczki-Kolonia		Ogrodzenie kościoła	674	1935 r.	
11	Kuczki-Kolonia		Brama kościelna	674	1935 r.	
12	Kuczki-Kolonia	przy drodze, ok. 50 m. od posesji nr 57	Kapliczka	562	1922 r.	
13	Kuczki-Kolonia	44	Dom drewniany	696/8	II ćw. XX w.	
14	Kuczki-Kolonia	56	Dom drewniany	713	II ćw. XX w.	
15	Kuczki-Kolonia	przy posesji 41A	Kapliczka	887/1	1916 r.	
16	Kuczki-Kolonia	przy skrzyżowaniu z drogi nr 12 na Kluczkę Kolonię	Figura Jezusa Chrystusa Frasobliwego	199	1907 r.	
17	Kiedrzyń	przy głównej drodze, naprzeciw posesji nr 14	Kapliczka	150/7	II ćw. XX w. (przebudowana w 2019 r.)	
18	Kiedrzyń	ul. Makowska, przy cmentarzu parafialnym w Kiedrzyniu	Kapliczka	108	1935 r.	
19	Klwatka Królewska	przy skrzyżowaniu z drogi nr 12 na Klwatkę, ok. 50 m. od stacji paliw	Kapliczka	458	1936 r.	
20	Klwatka Królewska	97	Kapliczka	411	1936 r.	
21	Klwatka Królewska	przy drodze nr 12, naprzeciwko posesji nr 16	Kapliczka	501	1904 r.	
22	Klwatka Królewska	przy drodze, ok. 50 m. od posesji nr 111	Kapliczka	385	1856 r. (przebudowana w 2008 r.)	
23	Klwatka Królewska	przy drodze nr 12, przy posesji nr 17C	Kapliczka	384/2	II poł. XVIII w.	869 z dn. 01.12.1959 r.
24	Kłonów	na skrzyżowaniu, przy skrzyżowaniu		178/2	1930 r.	

³ GPOS 2018

⁴ Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Gózd na lata 2020 - 2023

⁵ Ibidem

L.p.	Miejscowość	Adres	Obiekt	Nr działki	Datowanie	Rejestr zabytków
		na Kłonówek-Kolonia	Kapliczka			
25	Kłonówek - Kolonia	2	Dom drewniany	348/1	II ćw. XX w.	
26	Kłonówek - Kolonia	15	Dom drewniany	367/2	II ćw. XX w.	
27	Kłonówek - Kolonia	24	Dom drewniany	420/1	II ćw. XX w.	
28	Kłonówek - Wieś	24B	Dom drewniany	154	I. 20-te XX w.	
29	Kłonówek - Wieś	1	Figura Matki Boskiej Triumfującej	308/1	1949 r.	
30	Małęczyn	ul. Zachodnia 82 (d. nr 132)	Dom drewniany	369/4	II ćw. XX w.	
31	Niemianowice	6	Dom drewniany	214	II ćw. XX w.	
32	Podgóra	49 (d. nr 17)	Dom drewniany	344/1	II ćw. XX w.	
33	Wojśławice	75 (d. nr 3)	Dom drewniany	1088	II ćw. XX w.	
34	Wojśławice	obok posesji nr 162	Figura Jezusa Chrystusa i Jana Chrzciciela	1062	1911 r.	
35	Wojśławice	przy drodze Kuczki- Wojśławice ok. 20 m. od zabudowań	Kapliczka	1231	1917 r.	
36	Wojśławice	przed posesją nr 1	Kapliczka	32	1910 r.	
37	Wojśławice	przed posesją nr 40	Kapliczka	19/1'	1938 r.	

6. OCENA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA GMINY GÓZD–OBSZARY INTERWENCJI

6.1. Gospodarowanie wodami

6.1.1 Wody powierzchniowe

Gmina Gózd położona jest w zlewni dwóch rzek: Pacynki wraz z Gzówką dopływem rzeki Mlecznej i Modrzejowicy (dopływ Iłżanki). Rzeka Pacynka to największy dopływ rzeki Mlecznej, której powierzchnia zlewni wynosi 166,1 km². Przez teren gminy przepływa także rzeka Kłonówka stanowiąca dopływ rzeki Modrzejowica. Odwadnia głównie obszary o charakterze rolniczym. Na terenie gminy położony jest obszar górnego dorzecza Pacynki. Rzekę tę zasila dopływ rzeki Gzówka, na której wybudowany jest zbiornik zaporowy Siczki. Rzeka Gzówka swój początek bierze z rowów melioracyjny przecinających lasy, łąki i pola uprawne w Czarnym Lasku. Na obszarze rzeki Gzówki występują gleby lekkie bielcowe z domieszkami gliniasto-iłowymi. Teren zlewni wykorzystany jest w 60% do celów rolniczych. Południowa część gminy położona jest w dorzeczu rzeki Modrzejowianki - cieku zwanego Mucha. Mucha wypływa na północny-zachód od miejscowości Kłonówek. Opuszcza teren gminy Gózd po minięciu miejscowości Kłonów. Do Modrzejowianki wpada na terenie gminy Kazanów Modrzejowianka (zwana też Modrzejowicą) wypływa na wschód od Pakostawia (gmina Iłża). Do ujścia Kobylanki dolina rzeki jest szeroka, o niewyraźnych krawędziach. Miejscami można spotkać zabagnienia. Do najważniejszych dopływów Modrzejowianki oprócz Muchy można zaliczyć: dopływ z Polan, Kobylankę i Strugę Tęczową. Całkowita długość Modrzejowianki wynosi 19,4 km, uchodzi ona do Iłżanki w rejonie miejscowości Osuchów na 31,2 km. Gmina posiada gęstą sieć rzeczną. Funkcjonuje gęsta sieć rowów wskutek braku wystarczającego nadzoru działa jednostronnie, co prowadzi do znacznego przesuszenia jak i spadku ich produktywności, co w przyszłości ze względu na postępującą mineralizację grozi wyjąłowieniem znacznych obszarów. To niepokojące zjawisko zauważalne jest m.in. w dolinie rzeki Pacynki i Guzówki.

W gminie istnieje 18 zbiorników retencyjnych w postaci stawów, sadzawek o powierzchni 4,71 ha i pojemności 52,8 tys. m³. Do najważniejszych należą:

wody drobne:

- staw Małęczyn I – niewielki staw położony przy pętli końcowej autobusów komunikacji miejskiej Radomia,
- staw Małęczyn II – przy ul. Ks. J. Ziębickiego przedzielony groblą,
- oczko wodne „Nowina” – śródpolne oczko wodne o powierzchni lustra około 80 m²;
- oczko wodne „Grzmucin” – przy strażnicy OSP,
- wyrobisko po żwirowe „Klwatka Królewska” – przy trasie Radom – Zwoleń,
- stawy we wsi Kolonia Wojślawice - Wojślawice II,
- oczko wodne przy drodze gruntowej z Kłonówka do Wojślawic,
- staw w Kolonii Kuczki – przy strażnicy OSP,
- staw Biały Ług, Drożanki,
- Lipiny – Czarny Ług.

Ocenę, jakości wód powierzchniowych Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Warszawie prowadzi w oparciu o rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 października 2014 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz.U. 2014, poz. 1482).

W analizowanym okresie na terenie gminy Gózd nie był prowadzony monitoring wód powierzchniowych. Należy wspomnieć, iż badania wód w najbliższym punkcie badawczym były prowadzone na rzece :

- Pacynka - pon. Lesiowa (ujście do Mlecznej)

Klasyfikacja stanu / potencjału ekologicznego i stanu chemicznego rzek w JCW - ocena za 2020 r. Stan / potencjał ekologiczny badanych wód był zły na podstawie V klasy elementów biologicznych, a stan chemiczny wód wykazał ich zły stan⁶.

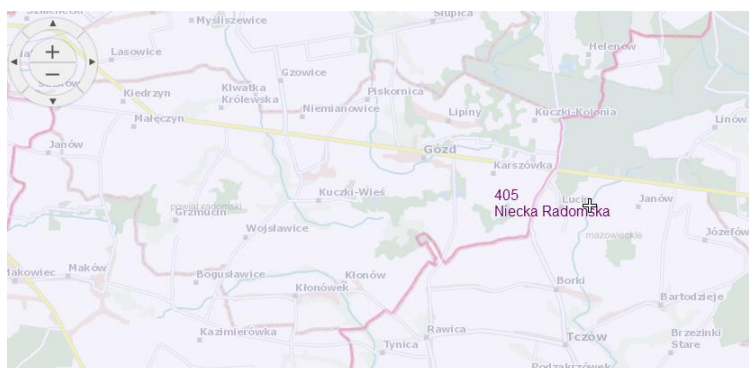
6.1.2. Wody podziemne

Wody występujące pod powierzchnią ziemi w wolnych przestrzeniach skał skorupy ziemskiej tworzące, w zależności od głębokości występowania, wody przypowierzchniowe oraz głębsze użytkowe poziomy wodonośne. W zależności od głębokości występowania użytkowych poziomów wodonośnych są mniej narażone na zanieczyszczenia niż wody powierzchniowe.

Cała gmina Gózd jest zlokalizowana na obszarze zbiornika nr 405 (Niecka Radomska (K2)). Jego cała powierzchnia obejmuje 3 220 km², z czego 400 km² podlega najwyższej ochronie (ONO – północno-wschodnie obrzeża gminy Gózd). Utwory wodonośne pochodzą z kredy (K2). Typ zbiornika szczelinowo-porowy. Średnia głębokość wynosi od 30 do 70 m, a szacunkowe zasoby dyspozycyjne wynoszą 820.00 tys. m³/d. Na obszarze gminy ujmowane są dwa poziomy wodonośne: czwartorzędowy i kredowy. Poziom wód holocenijskich stanowiących część wód poziomu czwartorzędowego występujący głównie w dolinach Gzówki i Pacynki jest zasilany głównie drogą infiltracji wód opadowych pluwalnie, co powoduje sezonowe wahania poziomu wód. Należy również pamiętać, iż poziom ten ma kontakt z wodami cieków, co znajduje odzwierciedlenie w ich jakości w zależności od stanu sanitarnego cieków. Plejstocenijski poziom wód gruntowych jest związany z sedymentacjami glacialnymi głównie z warstwami piaszczysto-żwirowymi reprezentującymi osady interglacialne.

Ocenę, jakości tych wód Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Warszawie prowadzi w oparciu o rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 11 października 2019 r. w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu jednolitych części wód podziemnych.

Na terenie gminy nie był prowadzony w ostatnich latach monitoring wód podziemnych.

Rysunek 2. Położenie GZWP nr 405 Niecka Radomska na terenie gminy Gózd⁷

⁶ <https://www.gios.gov.pl/pl/stan-srodowiska/monitoring-wod>

⁷ <http://epsh.pgi.gov.pl/epsh/>

6.1.3. Podsumowanie

Gmina Gózd posiada zasoby wodne, które wymagają w szczególności ochrony dla ich użytkowania ze względu na załeganie na GZWP.

Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
-	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Brak monitoringu wód podziemnych ✓ Stan / potencjał ekologiczny badanych wód powierzchniowych słaby poza terenem gminy
Szanse	Zagrożenie
Zwiększenie świadomości i aktywności władz w zakresie poprawy jakości wody	Wrażliwość terenu gminy na zagrożenie powodziowe

Źródło : opracowanie własne

6.1.4. Gospodarka wodno – ściekowa

6.1.4.1. Podstawa prawna

Gospodarka ściekowa regulowana jest ustawą o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz.U. 2020 poz. 2028 z późn.zm.), rozporządzeniem Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych (Dz.U. 2019 poz. 1311) oraz rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 31 grudnia 2021 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych (Dz.U. 2022 poz. 89). Zgodnie z art. 3 ustawy Prawo ochrony środowiska, ścieki (substancje ciekłe, wprowadzone bezpośrednio lub za pomocą urządzeń kanalizacyjnych do wód) zmieniają stan fizyczny, chemiczny lub biologiczny wód, działając niszcząco na świat roślinny lub zwierzęcy. Ścieki powstają w wyniku bytowania człowieka oraz prowadzonej przez niego działalności gospodarczej i rolniczej (ścieki bytowo – gospodarcze, ścieki przemysłowe, ścieki komunalne, wody opadowe, wody podgrzane).

6.1.4.2. Sieć wodociągowa

Gmina Gózd na koniec 2020 roku była zwodociągowana w 94,5 %. Mieszkańcy gminy są zaopatrywani w wodę ujmowaną z 3 ujęć na jej terenie. Do sieci przyłączone są gospodarstwa domowe i obiekty użytku publicznego. Liczba przyłączy do sieci wodociągowej wskazuje na 5,9 % udział gminy w ogólnej liczbie przyłączy do sieci wodociągowej na terenie powiatu. Wskaźnik sieci rozdzielczej na 100 km² powierzchni terenu gminy do długość sieci wodociągowej wykazuje wyższy udział o 15,5 % w stosunku do wartości tego wskaźnika odnoszącego się do powiatu.

Tabela 12. Stopień zwodociągowania powiatu radomskiego i gminy Gózd w 2020 roku

Powiat/Gmina	Wskaźnik	
	100 km ² /długość sieci [km]	liczba przyłączy [szt.]
Powiat	123,5	40 452
Gmina Gózd	146,1	2 387

Źródło: GUS

Tabela 13. Zestawienie porównawcze danych dot. ilości pobranej wody z instalacji wodociągowej i jej długości na terenie powiatu radomskiego i gminy Gózd w 2020 roku

Powiat/Gmina	Ilość wody dostarczonej [dam ³]	Długość sieci wodociągowej [km]
Powiat	5 301,9	1 896,5
Gmina Gózd	235,4	113,9

Źródło: GUS

Ilość dostarczonej wody do celów użytkowych na terenie gminy Gózd w 2020 roku stanowiła 4,4 % ogólnego zużycia wody przez mieszkańców powiatu. Natomiast długość sieci wodociągowej na terenie gminy stanowiła 6 % udziału w skali całego powiatu.

Tabela 14. Zużycie wody na terenie powiatu radomskiego i gminy Gózd w 2020 roku w przeliczeniu na 1 – mieszkańca i korzystającego

Powiat/Gmina	Zużycie wody [m ³]	
	na 1 mieszkańca	na korzystającego
Powiat	31,4	34,5
Gmina Gózd	26,1	28,3

Źródło: GUS

Ogólnie w 2020 roku na 1 mieszkańca gminy przypadało niższe zużycie wody przez statystycznego mieszkańca gminy w stosunku do ogólnego zużycia wody na terenie powiatu radomskiego o 5,3 m³. Zużycie w odniesieniu do korzystającego wykazuje również niższe zużycie wody na terenie gminy w stosunku do zużycia na terenie powiatu o 6,2 m³.

Gmina Gózd posiadając 3 podstawowe ujęcia wody z których jest zaopatrywana jest w wodę w :

- Goździe – 1 studnia o wydajności 96 m³/h
- Małęczynie – 2 studnie o wydajności 54 m³/h
- Grzmucin – 1 studnia o wydajności 40 m³/h

Największą wydajnością w wymiarze godzinowym charakteryzuje się ujęcie wody w Goździe.

Tabela 15. Wykaz miejscowości obsługiwanych przez ujęcia wody na terenie gminy Gózd

Lp.	Ujęcie	Miejscowości
1.	Ujęcie w Goździe	Gózd, Karszówka, Budy Niemianowskie, Kuczki, Niemianowice, Drożanki, Czarny Lasek, Podgóra, Piskornica, Wojślawice, Kłonów, Kłonówek ,
2.	Ujęcie w Małęczynie	Małęczyn, Klwatka, Kiedrzyn, Grzmucin
3.	Ujęcie w Grzmucinie	Grzmucin , Małęczyn

Źródło: UG Gózd

Uzupełnieniem potrzeb w zakresie zaopatrzenia w wodę do celów bytowych stanowią studnie kopane.

Tabela 16. Zużycie wody na terenie gminy Gózd w latach 2017 – 2020

Woda dostarczona [dam ³]			
2017	2018	2019	2020
208,6	223,1	228,7	235,4

Źródło: GUS

Najwięcej wody dostarczono w 2020 roku, natomiast najmniej w 2017 roku, co potwierdza wzrost zużycia wody o 26,8 dam³.

6.1.4.3 Systemy melioracyjne

Na terenie gminy długość cieków uregulowanych wynosi 12,90 km. Wg. informacji z 2022 roku - Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie powierzchnia wynosi :

- Zmeliorowana 992 ha,
- Zdrenowana 547 ha,
- Długość rowów melioracyjnych 53,10 km.

Wykaz cieków wodnych na terenie gminy, w tym uregulowanych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 17. Długość poszczególnych cieków na terenie gminy Gózd

Lp	Nazwa rzeki	Długość rzeki (m)
		uregulowana
1.	Gzówka	6,23
2.	Pacynka	4,2
3.	Pacyna Maków	2,47
Razem		12,9

Źródło: PGWWP [2021]

6.1.4.4. Sieć kanalizacyjna

Stopień skanalizowania gminy w roku 2020 wyniósł 46,6 %. Liczba przyłączy do sieci kanalizacyjnej wskazuje na 8,4 % udział gminy w ogólnej liczbie przyłączy do sieci na terenie powiatu w 2020 roku. Wg. wskaźnika stosunku sieci rozdzielczej przypadającej na 100 km² powierzchni terenu gminy do długości sieci kanalizacyjnej był wyższy o 44,2 % w stosunku do wartości tego wskaźnika odnoszącego się do powiatu.

Tabela 18. Stopień skanalizowania powiatu radomskiego i gminy Gózd w 2020 roku

Powiat/Gmina	Wskaźnik	
	100 km ² /długość sieci [km]	liczba przyłączy
Powiat	46,9	13 296
Gmina Gózd	84	1 112

Źródło: GUS

Tabela 19. Zestawienie porównawcze danych dot. ilości ścieków odprowadzonych do kanalizacji sanitarnej i jej długości na terenie radomskiego i gminy Gózd w 2020 roku

Powiat/Gmina	Ścieki odprowadzone [dam ³]	Długość sieci kanalizacyjnej [km]
Powiat	2 848,0	717,7
Gmina Gózd	119,8	65,5

Źródło: UG Gózd, GUS

Ilość ścieków odprowadzonych na oczyszczalnię na terenie gminy Gózd w 2020 roku stanowiła 4,2 % ogólnie odprowadzonych na terenie powiatu. Natomiast długość sieci kanalizacyjnej na terenie gminy stanowiła 9,1 % udziału w skali całego powiatu.

Na obszarze gminy znajdują się dwie oczyszczalnie ścieków w Klwatce Królewskiej (swoim zasięgiem obejmuje Małęczyn i część Klwatki) oraz w Goździe. Oczyszczalnia ścieków w Goździe oparta jest na technologii osadu czynnego. Maksymalna przepustowość obiektu wynosi 460 m³/d. Oczyszczalnia obsługuje mieszkańców Gozdu, Publiczną Szkołę Podstawową, Gminny Ośrodek Zdrowia i Urząd Gminy. Ścieki po oczyszczeniu wraz ze ściekami opadowymi z terenu szkoły i ośrodka zdrowia, a także wodami popłuczynowymi ze stacji uzdatniania odprowadzane są wspólnym kolektorem do rzeki Gzówki. Technologia

oczyszczania ścieków w oczyszczalni w Klwatce Królewskiej oparta jest na osadzie czynnym. Jej przepustowość wynosi 478 m³/d. Odbiornikiem oczyszczonych ścieków jest rzeka Pacynka.

Tabela 20. Zestawienie danych o ściekach odprowadzanych na oczyszczalnię w 2017 roku⁸

Zarządzający	Lokalizacja oczyszczalni	Rodzaj oczyszczalni	Rodzaj oczyszczanych ścieków	Odbiornik ścieków	Projektowana śred.przepustowość [m ³ /d]	Ilość ścieków [m ³ /d]	Ilość ścieków [dam ³ /r]
Gmina Gózd	Gózd	gminna	komunalne	Gzówka/12,01/Pacynka/9,3/Mleczna/4,4	460	304,11	111
Gmina Gózd	Klwatka	gminna	komunalne	Pacynka/15,4/Mleczna/4,4/Radomka/35	478	320,55	117

Odbiór i wywóz nieczystości ciekłych ze zbiorników bezodpływowych jest dokonywany przez uprawnionego przedsiębiorcę. Na terenie gminy występują przydomowe oczyszczalnie ścieków oraz bezodpływowe zbiorniki.

Powstające w oczyszczalniach osady ściekowe są wywożone od 2021 roku z przeznaczeniem do unieszkodliwiania przez PUK EKO-ESTETYKA Spółka Jawna, ul. Starokrakowska 137, 26-600 Radom.

6.1.5 Podsumowanie

Stan sieci kanalizacyjnej na terenie gminy zgodnie z informacją UG jest dobry. Sieć kanalizacyjna jest sukcesywnie rozbudowywana. Główne działania jakie powinny zostać podjęte przez jednostkę samorządu terytorialnego to: utrzymanie dobrego stanu sieci wodociągowej oraz pomoc w likwidacji szamb i w zakładaniu przydomowych oczyszczalni ścieków tam, gdzie nie stanowi to zagrożenia dla wód podziemnych.

Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
Wysoki poziom zwodociągowania	Występowanie zbiorników bezodpływowych o różnym stanie technicznym
Znaczący poziom skanalizowania	-
Szanse	Zagrożenie
Rozbudowa sieci kanalizacyjnej dla wyrównania dysproporcji	Możliwość negatywnego wpływu na jakość wód powierzchniowych i podziemnych terenów zabudowy mieszkalnej nie objętej skanalizowaniem
Możliwość zwiększenia przepustowości istniejących oczyszczalni ścieków i budowy nowej	Wzrost ilości wytwarzanych osadów ściekowych

Źródło : opracowanie własne

6.2. Ochrona klimatu i jakości powietrza atmosferycznego

6.2.1. Podstawa prawna

Podstawowymi aktami prawnymi obowiązującymi w zakresie prowadzenia i rozpowszechniania ocen jakości powietrza są:

- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2022r., poz. 2556),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z 24 sierpnia 2012 roku w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz.U. z 2021 r., poz. 845),

⁸ <https://www.wios.warszawa.pl/>

- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2020 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz.U. z 2020 r., poz. 2279),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 września 2012 roku w sprawie sposobu obliczania wskaźników średniego narażenia oraz sposobu oceny dotrzymania pułapu stężenia ekspozycji (dla pyłu PM_{2,5}) (Dz. U. z 2012 r. poz. 1029),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 listopada 2020 r. w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza (Dz.U. z 2020 r. poz. 2221).

Celem oceny jakości powietrza jest uzyskanie informacji o stężeniach zanieczyszczeń na obszarze poszczególnych stref, w zakresie umożliwiającym:

- Dokonanie klasyfikacji stref, według określonych kryteriów (poziom dopuszczalny substancji, poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji, poziom docelowy, poziom celu długoterminowego). Wynik klasyfikacji jest podstawą do określenia potrzeby podjęcia i prowadzenia działań na rzecz poprawy jakości powietrza w danej strefie (w tym opracowywania programów ochrony powietrza POP).
- Uzyskanie informacji o przestrzennych rozkładach stężeń zanieczyszczeń na obszarze strefy, w zakresie umożliwiającym wskazanie obszarów przekroczeń wartości kryterialnych oraz określenie poziomów stężeń występujących na tych obszarach. Informacje te są niezbędne do określenia obszarów wymagających podjęcia działań na rzecz poprawy jakości powietrza (redukcji stężeń zanieczyszczeń) lub, w przypadku uznania posiadanych informacji za niewystarczające – do przeprowadzenia dodatkowych badań.

Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska na mocy ustawy Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2022 r. poz. 2556) dokonuje corocznej oceny poziomów substancji w powietrzu we wszystkich strefach województwa. Lista substancji, dla których istnieje obowiązek prowadzenia rocznej oceny jakości powietrza zawiera rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 11 grudnia 2020 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz.U. z 2020 r. poz. 2279) jest dla określenia poziomów stężeń występujących w strefie.

6.2.2. Pomiary zanieczyszczenia powietrza

Według zapisów ww. rozporządzenia w województwie mazowieckim klasyfikację dla dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, pyłu, PM_{2,5} i PM₁₀, tlenku węgla, benzenu oraz pyłu ołowiu, arsenu, niklu, kadmu i benzo(a)pirenu C₆H₆ w pyłe PM₁₀, a także ozonu wykonuje się w strefie mazowieckiej (PL 1404) do której należy gmina Gózd. Na terenie gminy Gózd nie ma punktów pomiaru zanieczyszczenia powietrza. Zlokalizowane najbliżej stanowisko pomiarowe na terenie strefy mazowieckiej znajduje się w Belsku Dużym w odległości ok. 87 km na kierunku północno - zachodnim.

Tabela 21. Klasy strefy dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych pod kątem ochrony zdrowia

Rok	Nazwa strefy	SO ₂	NO ₂	PM _{2,5} ¹⁾	PM _{2,5} ²⁾	PM ₁₀	Pb	As	Cd	Ni	B(a)P	C ₆ H ₆	O ₃ ³⁾	CO
2021	strefa mazowiecka	C	A	A	C1	C	A	A	A	A	C	A	A	A

Źródło: WIOŚ 1) Dla ozonu – poziom celu długoterminowego wszystkie strefy uzyskały klasę D2 2) Dla pyłu zawieszzonego PM_{2,5} – poziom dopuszczalny I faza wszystkie strefy uzyskały klasę A

Wyniki zawarte w tabeli 21 wykazują przekroczenia stężeń: SO₂, pyłu PM_{2,5}, PM₁₀, benzo (a) pirenu B(a)P.

Tabela 22. Wynikowe klasy strefy dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych pod kątem ochrony roślin

Rok	Nazwa strefy	Kod strefy	SO ₂	NO _x	O ₃
2021	strefa mazowiecka	1404	A	A	A ¹

Źródło: WIOS 1) Dla ozonu – poziom celu długoterminowego strefa mazowiecka uzyskała klasę D2

Wyniki zawarte w tabeli 22 nie wykazują wysokiego poziomu stężeń.

6.2.3. Źródła zanieczyszczenia powietrza

Głównymi źródłami zanieczyszczeń powietrza na terenie gminy Gózd są:

- emisja komunikacyjna (ze względu na natężenie ruchu pojazdy przemieszczające się drogą krajową nr 12 i wojewódzką nr 699 oraz drogami powiatowymi i gminnymi są podstawowym źródłem zanieczyszczenia powietrza), stwarza zagrożenie w pobliżu dróg o znacznym natężeniu ruchu kołowego. Zanieczyszczenia komunikacyjne (tlenek i dwutlenek węgla, tlenki azotu, węglowodory, pyły z metalami ciężkimi) pogarszają też jakość powietrza atmosferycznego oraz wpływają na wzrost stężenia ozonu w troposferze,
- emisja niska (indywidualne gospodarstwa domowe ogrzewane są poprzez własne kotłownie węglowe lub piece), duży wpływ na stan czystości powietrza ma emisja niska, która pochodzi z lokalnych kotłowni, palenisk indywidualnych oraz środków transportu. Lokalne systemy grzewcze i piece domowe praktycznie nie posiadają jakichkolwiek urządzeń ochrony powietrza. Wielkość emisji z tych źródeł jest trudna do oszacowania i wykazuje zmienność sezonową (związaną z okresem grzewczym),
- procesy technologiczne i procesy energetycznego spalania paliw (na terenie gminy funkcjonują kotłownie komunalne),

Tabela 23. Wykaz obiektów mogących pogorszyć stan środowiska na terenie gminy Gózd

Rodzaj obiektu	Ilość	Lokalizacja
Droga krajowa	1	Nr 12
Droga wojewódzka	1	Nr 699
Oczyszczalnia ścieków	2	Gózd, Klwatka Królewska
Stacje paliw płynnych i gazowych	2	Gózd, Klwatka
Ośrodek zdrowia	1	Gózd
Kotłownie komunalne (procesy technologiczne i procesy energetycznego spalania paliw)	3	<ul style="list-style-type: none"> • Urząd Gminy w Goździe – piec miałowy (moc 75 kW) • Publiczna Szkoła Podstawowa w Kłonówku Kolonii – piec miałowy (moc 75 KW) • Publiczna Szkoła Podstawowa w Podgórzu – piec miałowy (moc 75 kW)

Źródło: UG Gózd

6.2.4 Sieć gazowa

Gmina Gózd jest zgazyfikowane w 8,9 %. Do sieci gazowej są podłączone budynki mieszkalne i użyteczności publicznej. Liczba przyłączy do sieci gazowej wskazuje na 1,5 % udział gminy w ogólnej liczbie przyłączy do sieci gazowej na terenie powiatu w 2020 roku. Wg. stosunku sieci rozdzielczej na 100 km² powierzchni terenu gminy do długości sieci gazowej niższy o 28,1 % w stosunku do wartości tego wskaźnika odnoszącego się do powiatu.

Tabela 24. Stopień zgazyfikowania powiatu radomskiego oraz gminy Gózd w 2020 roku

Powiat/Gmina	Wskaźnik	
	100 km ² /długość sieci [km]	liczba przyłączy
Powiat	34,2	10 430
Gmina Gózd	24,6	161

Źródło: GUS

Tabela 25. Zestawienie porównawcze danych dot. ilości zużytego gazu do sieci gazowej i jej długości na terenie powiatu radomskiego oraz gminy Gózd w 2020 roku

Powiat/Gmina	Ilość zużytego gazu do celów grzewczych [MWh]	Długość sieci gazowej [m]
Powiat	131 998,4	623 280
Gmina Gózd	2 286,0	19 209

Źródło: GUS

Ilość zużytego gazu na terenie gminy Gózd w 2020 roku stanowiła 1,7 % ogólnie zużytego na terenie powiatu. Natomiast długość sieci gazowej na terenie gminy stanowiła 3,1 % udziału w skali całego powiatu.

Tabela 26. Zużycie gazu na terenie powiatu radomskiego oraz gminy Gózd w 2020 roku w przeliczeniu na 1 – mieszkańca i korzystającego

Powiat/Gmina	Zużycie gazu [kWh]	
	na 1 mieszkańca	na korzystającego
Powiat	675,5	3 468,8
Gmina Gózd	253	2 832,7

Źródło: GUS

Ogólnie w 2020 roku na 1 mieszkańca gminy przypadało niższe zużycie gazu o 422 kWh w stosunku do ogólnego zużycia na terenie powiatu radomskiego. Zużycie w odniesieniu do korzystającego wykazuje również niższe zużycie gazu o 636 kWh na terenie gminy w stosunku do zużycia na terenie powiatu.

6.2.5. Podsumowanie

Wyniki analizy poziomów zanieczyszczeń w powietrzu na terenie gminy Gózd przekraczają dopuszczalne normy. Głównym źródłem zanieczyszczenia antropogenicznego atmosfery jest niska emisja pochodząca głównie z palenisk domowych w wymiarze sezonowym oraz wzrost natężenia ruchu komunikacyjnego.

Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
Brak na terenie Gminy, zakładów mogących mieć znaczący wpływ na stan powietrza atmosferycznego	- Uciążliwy problem niskiej emisji spowodowany opalaniem indywidualnych palenisk domowych paliwami stałymi o niskiej jakości - Duża liczba kotłów pozaklasowych
Szanse	Zagrożenie
Rozwój energetyki odnawialnej	Wzrost stężeń pyłu, benzo(α)pirenu,
- Modernizacja dróg - Modernizacja instalacji grzewczych	Znaczne zanieczyszczenie powietrza wynikające z liniowych i obszarowych źródeł zanieczyszczeń

Źródło : opracowanie własne

6.3. Gleby

6.3.1. Użytkowanie gruntów

Na stan gleb ma wpływ wiele czynników zewnętrznych, m.in.: procesy erozyjne, emisja gazów i pyłów, oraz prowadzona gospodarka rolna (nawożenie, stosowanie środków ochrony roślin). Niebagatelne znaczenie ma również świadomość ekologiczna użytkowników gruntów.

Tabela 27. Użytkowanie gruntów na terenie gminy Gózd

Rodzaj użytków	Powierzchnia	Udział
	[ha]	[%]
Użytki rolne	5993,8324	48,4
Grunty orne	5073,2306	41,0
Łąki trwałe i pastwiska	900,7356	7,3
Sady	19,8662	0,2
Lasy i grunty zadrzewione	393,5778	3,2

Źródło: UG Gozd

Największy udział wśród użytków rolnych na terenie gminy przypada na użytki rolne (48,4 %), natomiast najmniejszy na sady (0,2 %).

6.3.2. Typy gleb

Największą powierzchnię na terenie gminy zajmują gleby klasy IV i V. W zależności od specyfiki upraw i zbiorów płodów rolnych wyróżniamy:

- gleby klasy III to gleby orne średnio dobre; gleby brunatne, gleby bielcowe; w porównaniu do gleb klas I i II, posiadają gorsze właściwości fizyczne i chemiczne. Odznaczają się dużym wahaniami poziomu wody w zależności od opadów atmosferycznych. Na glebach tej klasy można już zaobserwować procesy ich degradacji,
- gleby klasy IV to gleby orne średnie; plony roślin uprawianych na tych glebach są wyraźnie niższe niż na glebach klas wyższych, nawet gdy utrzymywane są one w dobrej kulturze rolnej. Gleby te są bardzo podatne na wahania poziomu wód gruntowych,
- gleby klasy V to gleby orne słabe; do tej klasy należą gleby kamieniste lub piaszczyste o niskim poziomie próchnicy. Są ubogie w substancje organiczne. Do tej klasy zaliczmy również gleby orne słabe położone na terenach nie zmeliorowanych albo takich które do melioracji się nie nadają,
- gleby klasy VI to gleby orne najsłabsze; w praktyce nadają się tylko do zalesienia. Posiadają bardzo niski poziom próchnicy. Próba uprawy roślin na glebach tej klasy niesie ze sobą duże ryzyko uzyskania bardzo niskich plonów.

Tabela 28. Udział gleb ornyczych na terenie gminy Gózd według klas bonitacyjnych

Gmina Gózd	Udział gleb w klasach [%]				
	III	IV	V	VI	Viz
	10,2	30,4	30	14,6	0,8

Źródło : GPOS 2018

6.3.3. Monitoring gleb

Badania właściwości agrochemicznych gleb w Polsce prowadzi Krajowa Stacja Chemiczno - Rolnicza w Wesolej. Wraz z 17 Okręgowymi Stacjami obejmuje swoim zasięgiem obszar

całego kraju. Obszarem gminy Gózd zajmuje się Okręgowa Stacja Chemiczno - Rolnicza w Kielcach. Do zadań Stacji należy między innymi:

- wykonywanie analiza gleb, roślin, płodów rolnych i leśnych;
- doradztwo w sprawach nawożenia;
- wykonywanie badań jakości nawozów;
- wykonywanie ekspertyz i wydawanie opinii dotyczących zasobności gleb, składu chemicznego roślin i nawozów oraz prawidłowego stosowania nawozów;
- prowadzenie działalności szkoleniowej w powyższym zakresie.

Ponadto badania określające zanieczyszczenia gleb użytkowanych rolniczo prowadzone są przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, które obejmują m.in. :

- nawożenie, żyzność gleb
- rozpoznanie i ochronę przestrzeni rolniczej.

Zapisywane w systemie numerycznym informacje o glebach obejmują ich właściwości geomorfologiczne, stan agrochemiczny, stopień podatności na procesy degradacji, zwłaszcza erozję, skażenie metalami ciężkimi i siarką oraz niektórymi szkodliwymi substancjami organicznymi.

Na terenie gminy Gózd były prowadzone badania gleby przez Okręgową Stację Chemiczno – Rolniczą (Tab.29).

6.3.4. Odczyn gleb

Na obszarze gminy Gózd dominują gleby o odczynie bardzo kwaśnym, których udział jest znaczący i waha się w granicach 60 – 64 %. Zakwaszenie gleb wpływa nie tylko na zmniejszenie plonów, lecz także sprzyja przyswajaniu przez rośliny metali ciężkich, co wymusza zwiększenie nakładów na zabiegi agrotechniczne gleb - wapnowanie i nawożenie. Udział gleb wymagających wapniowania waha się w granicach 4 – 64 %, bowiem zabieg ten ogranicza niepożądane skutki nadmiernego zakwaszenia gleb (Tab.29). Ma ono na celu poprawę odczynu oraz wpływa korzystnie na większość właściwości fizycznych, chemicznych i biologicznych gleb.

Tabela 29. Zestawienie odczynu i zasobności gleb w makroelementy 2019

Rodzaj użytku	Powierzchnia przebadana (ha)	Ilość próbek	Kategoria agronomiczna gleby					Odczyn pH					Potrzeby wapnowania				
			bardzo lekka	lekka	średnia	ciężka	organiczna	bardzo kwaśny	kwaśny	lekko kwaśny	obojętny	zasadowy	korozyjne	potrzebne	wskazane	ograniczone	zbędne
Grunty orne	39,36	25	0	25	0	0	0	16	3	3	2	1	16	2	1	2	4
		100%	0%	100%	0%	0%	0%	64%	12%	12%	8%	4%	64%	8%	4%	8%	16%
Użytki zielone	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		100%	0%	0%	100%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	0%
Użytki rolne	39,36	25	0	25	0	0	0	16	3	3	2	1	16	2	1	2	4
		100%	0%	100%	0%	0%	0%	64%	12%	12%	8%	4%	64%	8%	4%	8%	16%

2020

Rodzaj użytku	Powierzchnia przebadana (ha)	Ilość próbek	Kategoria agronomiczna gleby					Odczyn pH					Potrzeby wapnowania				
			bardzo lekka	lekka	średnia	ciężka	organiczna	bardzo kwaśny	kwaśny	lekko kwaśny	obojętny	zasadowy	korozyjne	potrzebne	wskazane	ograniczone	zbędne
Grunty orne	24,67	20	0	14	6	0	0	12	5	2	1	0	12	4	1	1	2
		100%	0%	70%	30%	0%	0%	60%	25%	10%	5%	0%	60%	20%	5%	5%	10%
Użytki zielone	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		100%	0%	0%	100%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	0%
Użytki rolne	24,67	20	0	14	6	0	0	12	5	2	1	0	12	4	1	1	2
		100%	0%	70%	30%	0%	0%	60%	25%	10%	5%	0%	60%	20%	5%	5%	10%

2021

Rodzaj użytku	Powierzchnia przebadana (ha)	Ilość próbek	Kategoria agronomiczna gleby					Odczyn pH					Potrzeby wapnowania				
			bardzo lekka	lekka	średnia	ciężka	organiczna	bardzo kwaśny	kwaśny	lekko kwaśny	obojętny	zasadowy	korozyjne	potrzebne	wskazane	ograniczone	zbędne
Grunty orne	15,91	15	0	15	0	0	0	7	7	1	0	0	7	4	5	3	5
		100%	0%	100%	0%	0%	0%	47%	46%	7%	0%	0%	7%	40%	20%	33%	
Użytki zielone	2,98	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	
		100%	0%	100%	0%	0%	0%	0%	0%	100%	0%	0%	0%	0%	0%	100%	
Użytki rolne	18,89	16	0	16	0	0	0	7	7	2	0	0	7	6	3	6	
		100%	0%	100%	0%	0%	0%	44%	43%	13%	0%	0%	6%	37%	19%	38%	

W badanych glebach dominowała średnia zawartość fosforu (100%). Z kolei zawartość potasu dominowała jako średnia i bardzo niska (100%), a w przypadku magnezu średnia (100%).

6.3.5. Podsumowanie

Na terenie gminy Gózd występują gleby chronione i przeważają gleby niskich klas cechujących się niską przydatnością do produkcji rolniczej, które posiadają poniżej średnie korzyści dla produkcji rolnej. Konieczne są działania w kierunku wapniowania gleb w celu zmniejszenia nadmiernego zakwaszenia gleby, a zatem, wapniowania i stosowania odpowiednich zabiegów agrotechnicznych, ze względu na ich kwaśny odczyn.

Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
Występowanie gleb chronionych	Znaczący udział gleb o odczynie bardzo kwaśnym i kwaśnym
	Przewaga gleb niskich klas cechujących się niską przydatnością do produkcji rolniczej
Szanse	Zagrożenie
Możliwość rozwoju rolnictwa ekologicznego	Znaczące zakwaszenie gleb sprzyjające przyswajaniu przez rośliny metali ciężkich
Dobór dawek nawozowych na podstawie badań jakości gleb	

Źródło : opracowanie własne

6.4. Zasoby geologiczne

6.4.1. Występowanie kopalin

Na obszarze gminy występują udokumentowane złoża surowców mineralnych piasku i żwiru :

- Kolonia Kłonówek – stan zagospodarowania złoża R (złoża o zasobach rozpoznanych szczegółowo (w kat. A + B + C1 , a w przypadku ropy i gazu – w kat. A + B) – zasoby geologiczne bilansowe 139 tys.t.⁹

6.4.2. Podsumowanie

Na terenie gminy występują udokumentowane złoża surowców mineralnych piasku i żwiru.

Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
Udokumentowanie złóż surowców mineralnych	Możliwa degradacja środowiska w wyniku wydobycia surowców
Szanse	Zagrożenie
Rozwój technologii poszukiwania i eksploatacji surowców mineralnych	Duża ingerencja w środowisko, prowadząca do degradacji obszarów na których znajdują się złoża kopalin.

Źródło : opracowanie własne

6.5. Zagrożenie hałasem

6.5.1 Poziomy hałasu

Ustawa z 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2022 r., poz. 2556), reguluje przepisy dotyczące klimatu akustycznego. Przepisy tych ustaw są wyrazem nowej, spójnej z ustawodawstwem Unii Europejskiej, polityki w zakresie ochrony środowiska. W odniesieniu do zagadnień akustycznych, wspomniane akty prawne dostosowują przepisy polskie do regulacji UE, w szczególności znajdującej podstawę prawną w regulacjach zawartych w Dyrektywie w sprawie oceny i zarządzania hałasem w środowisku (2002 / 49 / EC).

⁹ Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2021 r.

Hałas - dźwięk określany, jako szkodliwy, uciążliwy lub przeszkadzający w danych warunkach (zależy od fizycznych parametrów dźwięku, od nastawienia odbiorcy).

Ocena stanu środowiska w wyniku emisji hałasu dokonywana jest przy pomocy równoważnego poziomu dźwięku wyrażonego w dB., które określa obwieszczenie Ministra Środowiska z dnia 15 października 2013 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. 2014 poz. 112) zawiera tabela 1.

Tabela 30. Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku powodowanego przez poszczególne grupy źródeł hałasu, z wyłączeniem hałasu powodowanego przez starty, lądowania i przeloty statków powietrznych oraz linie elektroenergetyczne, wyrażone wskaźnikami $L_{Aeq D}$ i $L_{Aeq N}$, które to wskaźniki mają zastosowanie do ustalania i kontroli warunków korzystania ze środowiska, w odniesieniu do jednej doby

Lp.	Rodzaj terenu	Dopuszczalny poziom hałasu w [dB]			
		Drogi lub linie kolejowe ¹⁾		Pozostałe obiekty i działalność będąca źródłem hałasu	
		$L_{Aeq D}$ przedział czasu odniesienia równy 16 godzinom	$L_{Aeq N}$ przedział czasu odniesienia równy 8 godzinom	$L_{Aeq D}$ przedział czasu odniesienia równy 8 najmniej korzystnym godzinom dnia kolejno po sobie następującym	$L_{Aeq N}$ przedział czasu odniesienia równy 1 najmniej korzystnej godzinie nocy
1	a) Strefa ochronna "A" uzdrowiska b) Tereny szpitali poza miastem	50	45	45	40
2	a) Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej b) Tereny zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży ²⁾ c) Tereny domów opieki społecznej d) Tereny szpitali w miastach	61	56	50	40
3	a) Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego b) Tereny zabudowy zagrodowej c) Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe ²⁾ d) Tereny mieszkaniowo-usługowe	65	56	55	45
4	Tereny w strefie śródmiejskiej miast powyżej 100 tys. mieszkańców ³⁾	68	60	55	45

Objaśnienia:

¹⁾ Wartości określone dla dróg i linii kolejowych stosuje się także dla torowisk tramwajowych poza pasem drogowym i kolei linowych.

²⁾ W przypadku niewykorzystywania tych terenów, zgodnie z ich funkcją, w porze nocy, nie obowiązuje na nich dopuszczalny poziom hałasu w porze nocy.

³⁾ Strefa śródmiejska miast powyżej 100 tys. mieszkańców to teren zwartej zabudowy mieszkaniowej z koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych i usługowych. W przypadku miast, w których występują dzielnice o liczbie mieszkańców pow. 100 tys., można wyznaczyć w tych dzielnicach strefę śródmiejską, jeżeli charakteryzuje się ona zwartą zabudową mieszkaniową z koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych i usługowych.

6.5.2 Pomiary hałasu

Pomiary hałasu komunikacyjnego dla powiatu radomskiego (w tym na terenie gminy Gózd) były wykonywane w ramach map akustycznych dla dróg krajowych o ruchu pojazdów powyżej 3000000 pojazdów rocznie – opracowanie dla GDDKiA wykonane przez LEMITOR Wrocław. Na terenie gminy Gózd wystąpiły przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu.

6.5.3. Źródła hałasu

Podstawowe źródła hałasu na terenie gminy Gózd :

- źródła stacjonarne, zainstalowane na terenach jednostek organizacyjnych,
- indywidualne i publiczne źródła mobilne (samochody osobowe, ciężarowe, transport komunikacji zbiorowej).

Źródłami hałasu w działalności rolniczej są głównie: systemy wentylacyjne (czerpnie, wyrzutnie), sprzężarki, pompy i transport.

6.5.4 Podsumowanie

Największym źródłem hałasu na obszarze gminy Gózd jest komunikacja drogowa. Z uwagi na zwiększającą się liczbę pojazdów mechanicznych natężenie hałasu będzie stopniowo wzrastać. Pozostałe źródła hałasu nie są zbyt uciążliwe z racji braku skupisk zakładów przemysłowych lub innych mogących niekorzystnie wpływać na klimat akustyczny gminy.

Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
Brak zakładów szczególnie o uciążliwości akustycznej	Pogarszanie się klimatu akustycznego, przez wzrost natężenia ruchu, w tym wzrost udziału samochodów (w tym ciężarowych)
Szanse	Zagrożenie
Obniżenie poziomu hałasu poprzez modernizację dróg	Wzrost liczby aut poruszających się po drogach na terenie gminy o bardzo różnym stanie technicznym.

Źródło: opracowanie własne

6.6. Pola elektromagnetyczne

6.6.1. Instalacje

Przez teren gminy przebiegają które są źródłem pól elektromagnetycznych :

- linie wysokiego napięcia (liniowe źródła pól elektromagnetycznych),
- linie średniego napięcia (liniowe źródła pól elektromagnetycznych),
- linie niskiego napięcia doprowadzające energię do wszystkich obiektów i odbiorców na terenie gminy,
- stacje transformatorowe SN/n.n.

Na terenie gminy Gózd są także zlokalizowane punktowe źródła promieniowania elektromagnetycznego - anteny sieci komórkowej. Są one usytuowane w miejscowościach : Gózd, Małęczyn, Karszówka i Klwatka Królewska.

6.6.2. Monitoring

Wszystkie źródła PEM są opomiarowane przez prowadzących instalację oraz użytkowników zgodnie z art. 122a ustawy Prawo Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2022 r. poz. 2556). GIOŚ prowadzi aktualizowany corocznie rejestr z przekroczeniami dopuszczalnych poziomów PEM zgodnie z art. 124 ustawy Prawo Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2022 r. poz. 2556).

Wprowadzono system informacyjny o instalacjach wytwarzających promieniowanie elektromagnetyczne (SI2PEM), który zapewnia gromadzenie, aktualizację i udostępnianie informacji o tego typu instalacjach na terenie całego kraju zgodnie z rozdziałem 2b ustawy o wspieraniu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych (t.j. Dz.U. 2022 poz. 884) .

6.6.3 Podsumowanie

Na terenie gminy źródłami emitującymi promieniowanie elektromagnetyczne są stacje bazowe telefonii komórkowych - 4, oraz linie elektroenergetyczne.

Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
-	Brak badań kontrolnych poziomów pól promieniowania elektromagnetycznego w środowisku na terenie gminy Gózd
Szanse	Zagrożenie
Racjonalny dobór lokalizacji instalacji i urządzeń stanowiących źródła PEM	Możliwe przekroczenie w przyszłości dopuszczalnego poziomu w związku z rozwojem sieci elektromagnetycznych

Źródło : opracowanie własne

6.7. Energia odnawialna

6.7.1. Wprowadzenie

Źródła energii związane są z substancjami, procesami, a także urządzeniami zdolnymi wytworzyć energię elektryczną lub ciepłą, która jest przydatna dla człowieka. Do źródeł energii odnawialnej zaliczane jest:

- Promieniowanie słoneczne – energia słoneczna

Energia słoneczna to promieniowanie elektromagnetyczne Słońca. Jest ono wynikiem drgań pola magnetycznego i elektromagnetycznego. Energia słoneczna uzyskiwana ze Słońca jest wysokoenergetyczna i dostępna na całej Ziemi. Gmina posiada dobry potencjał do wykorzystywania energii słonecznej¹⁰.

- Wiatry – energia wiatru

Energia wiatru to energia kinetyczna przemieszczających się mas powietrza, która jest przekształcana w energię elektryczną za pomocą turbin wiatrowych, jak również wykorzystywana jako energia mechaniczna w wiatrakach i pompach wiatrowych. Obszar Gminy nie jest preferowany do rozwoju energii wiatrowej¹¹.

- Biomasa

Biomasa to najczęściej wykorzystywane źródło energii odnawialnej. Stanowi istniejącą na Ziemi materię organiczną, wraz z jej stałymi lub ciekłymi substancjami pochodzenia roślinnego i zwierzęcego ulegającymi biodegradacji. Wykorzystanie biomasy pozwala spożytkować odpady oraz zagospodarować nieużytki. Teren Gminy jest preferowany do rozwoju OZE na bazie biomasy¹².

¹⁰ 04 (mae.com.pl)

¹¹ mais44_www.pdf (mbpr.pl)

¹² mais44_www.pdf (mbpr.pl)

- Woda w postaci spływu rzek – elektrownie wodne

Elektrownie wodne pozwalają na pozyskanie energii elektrycznej na skutek zamiany energii potencjalnej płynącej wody (rzeki), na energię mechaniczną (w turbinie), a następnie poprzez generator – w energię elektryczną. Teren Gminy ma potencjału do rozwoju energetyki wodnej¹³

- Wody geotermalne – energia geotermiczne

Energia geotermiczna to energia wydobytych na powierzchnię ziemi wód termalnych. Zalicza się ją do energii odnawialnych ze względu na jej źródło, które wydaje się praktycznie niewyczerpalne. W celu wydobycia wód termalnych na powierzchnię wykonuje się odwierty do głębokości zalegania tych wód. Teren gminy nie jest preferowany do rozwoju energetyki odnawialnej¹⁴.

Zgodne z Krajowym planem na rzecz energii i klimatu na lata 2021 - 2030 oraz Polityką Energetyczną Polski do 2030 r. powinien być zapewniony udział OZE w przedziale 21 - 23%, jednak Unia nie zobowiązała poszczególnych krajów do osiągnięcia określonych poziomów, a jedynie wyznaczyła cel unijny na poziomie min. 32%. Rozwój wytwarzania energii elektrycznej w odnawialnych źródłach wynika z potrzeby ochrony środowiska oraz wzmocnienia bezpieczeństwa energetycznego. Celem działań w tym zakresie jest zwiększenie wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych, wspieranie rozwoju technologicznego i innowacji, tworzenie możliwości rozwoju regionalnego oraz większe bezpieczeństwo dostaw energii zwłaszcza w skali lokalnej

Polityka energetyczna Polski do 2040 roku zawiera pakiet działań, mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego, konkurencyjności gospodarki, jej efektywności energetycznej oraz ochrony środowiska. Wśród celów strategicznych polityki państwa jest wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii, a także:

- zapewnienie przez jednostki samorządu wykorzystania w budynkach użyteczności publicznej energii elektrycznej pochodzącej z OZE. Od 2023 roku co najmniej 50%, a od 2025 roku 100% zużywanej przez nie energii elektrycznej w ciągu roku będzie pochodziło z OZE,
- ochrona lasów przed nadmiernym eksploataowaniem, w celu pozyskiwania biomasy oraz zrównoważone wykorzystanie obszarów rolniczych na cele OZE, w tym biopaliw, tak, aby nie doprowadzić do konkurencji pomiędzy energetyką odnawialną i rolnictwem oraz zachować różnorodność biologiczną,
- wykorzystanie do produkcji energii elektrycznej istniejących urządzeń piętrzących stanowiących własność Skarbu Państwa,
- zwiększenie stopnia dywersyfikacji źródeł dostaw oraz stworzenie optymalnych warunków do rozwoju energetyki rozproszonej opartej na lokalnie dostępnych surowcach.

6.7.2. Odnawialne źródła energii na terenie Gminy

Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii zamiast paliw kopalnych jest najbardziej efektywną metodą ograniczenia emisji do atmosfery nie tylko tzw. gazów cieplarnianych jak dwutlenek węgla, ale także takich zanieczyszczeń atmosfery, jak tlenki siarki i azotu oraz pyły. Zastosowanie tych źródeł do wytwarzania energii przynosi znaczny efekt ekologiczny zarówno w skali lokalnej, jak i globalnej. Ponadto wykorzystanie energii odnawialnej może przyczynić

¹³ mais44_www.pdf (mbpr.pl)

¹⁴ mais44_www.pdf (mbpr.pl)

się do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego regionu, a zwłaszcza do poprawy zaopatrzenia w energię na terenach o słabo rozwiniętej infrastrukturze energetycznej.

Na terenie Gminy zinwentaryzowano mikroinstalacje (ogniwa fotowoltaiczne) w ilości 379 szt. o łącznej mocy 2,527 MW oraz jedną instalację wiatrową o mocy 0,095 MW¹⁵.

Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
Rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii przy uwzględnieniu lokalnych uwarunkowań – ogniwa fotowoltaiczne	Niska poziom wykorzystania OZE
Szanse	Zagrożenie
Dostępność środków na realizację inwestycji w zakresie odnawialnych źródeł energii	Rosnące koszty wykorzystania nowych technologii

6.7.3. Podsumowanie

Na ograniczenie zużycia energii ze źródeł konwencjonalnych na terenie Gminy wskazuje moc zainstalowanych ogniw fotowoltaicznych i wiatraka przekraczająca łącznie 2,622 MW. Wymagane jest dalsze propagowanie wykorzystywania energii słonecznej do celów grzewczych poprzez kolektory słoneczne oraz biomasy do wspomaganie ogrzewania budynków użyteczności publicznej, a także o możliwości wykorzystania pomp do celów grzewczych.

6.8. Zasoby przyrodnicze

6.8.1. Podstawa prawna

Podstawowym aktem prawnym regulującym tą dziedzinę jest ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku (Dz. U. z 2022 r. poz. 916 z późn.zm.). Zgodnie z art. 2 ust.1 ww. ustawy ochrona przyrody polega na: „zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody:

- dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów
- roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową
- zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia
- siedlisk przyrodniczych
- siedlisk zagrożonych wyginięciem, rzadkich i chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów
- tworów przyrody żywej i nieożywionej oraz kopalnych szczątków roślin i zwierząt
- krajobrazu
- zieleni w miastach i wsiach
- zadrzewień”

6.8.2. Lasy i ochrona przyrody

6.8.2.1. Lasy

Podstawowym przepisem prawnym regulującym zagadnienia gospodarki leśnej jest ustawa z dnia 28 września 1999 r. o lasach (Dz. U. z 2022 r. poz. 672 z późn.zm.). Lasy w gminie zajmują powierzchnię 982,4 ha, co potwierdza lesistość na poziomie 12,6 %. Na tym terenie

¹⁵ PGE 2022

występują w przewadze grunty leśne należące do osób fizycznych i prawnych o powierzchni 952,1 ha, a w mniejszości publiczne 30,3 ha.

Lasy państwowe należące do Skarbu Państwa są podporządkowane Nadleśnictwu Zwoleń, a lasy niestanowiące własności Skarbu Państwa są nadzorowane przez Starostę Radomskiego.

Obszar gminy położony jest w VI Krainie Małopolskiej, 3 Dzielniczy - Radomsko - Łżeckiej, mezoregionie Równiny Radomsko - Kozienickiej. Ponadto obszar terytorialnego zasięgu działania Nadleśnictwa położony jest również częściowo w granicach IV Krainy przyrodniczo - leśnej, 3 Dzielniczy Równiny Warszawsko - Kutnowskiej oraz w VI Krainie 4 Dzielniczy Wyżyny Zachodniolubelskiej.

Dla lasów zagrożenie stanowią pożary, kradzieże drewna, zaśmiecanie ich w pobliżu terenów mieszkaniowych i dróg. Niewystarczająca jest także ilość i jakość infrastruktury turystycznej i komunalnej w sąsiedztwie lasów.

Zagadnienia związane z gospodarką leśną są bardzo ważne, gdyż zwiększanie powierzchni leśnej prowadzi do:

- poprawy bilansu wodnego danego obszaru,
- przeciwdziałania erozji wodnej i wietrznej gleby, zwiększania bioróżnorodności terenów rolnych,
- tworzenia korytarzy ekologicznych.

W lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa, zagrożenie stwarza dodatkowo rozdrobnienie kompleksów leśnych, które miejscami powoduje przerwanie ciągłości naturalnych ekosystemów i ograniczenie liczby nisz ekologicznych, stanowiących ostoje dziko żyjącej fauny.

6.8.2.2. Obszar Natura 2000

6.8.2.2.1. Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Puszcza Kozienicka (PLH140035)

Na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 18 czerwca 2018 r. w sprawie Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk Puszcza Kozienicka (PLH140035) utworzono obszar Ochrony Siedlisk Puszcza Kozienicka (PLH140035) (Dz.U. z 2018 r., poz. 1504), który obejmuje częściowo teren gminy Gózd. Jest to jeden z najcenniejszych pod względem przyrodniczym kompleksów puszczańskich w Polsce. O jego randze świadczy przede wszystkim - wysoka różnorodność biologiczna mierzona na wszystkich poziomach: genetycznym, gatunkowym i ekosystemowym. Występuje tu szereg siedlisk przyrodniczych oraz gatunków chronionych i zagrożonych wymarciem w skali kraju i kontynentu. W zbiorowiskach leśnych Puszczy występuje znaczna liczba drzew w wieku od 150 do 400 lat.

6.8.2.2.2. Ostoja Kozienicka (Kod Obszaru PLB140013)

Ostoja Kozienicka (dawniej Puszcza Kozienicka) (kod obszaru PLB140013) obejmuje m.in. obszar Gminy Gózd o powierzchni 964,4 ha i znajduje się w północno – wschodniej części gminy na terenie bogatym w liczne elementy rzeźby pochodzenia fluwioglacjalnego: szeregiem tarasów denudacyjnych opadających stopniowo ku dolinie Wisły, poprzedzielanych licznymi wałami wydmyowymi, pomiędzy którymi znajdują się niecki, zwykle silnie zabagnione. Wcześniej utrzymywały się tu drzewostany z klonem, jesionem, lipą, dębem i bukiem. Lasy zajmują większość powierzchni obszaru. Resztę terenu pokrywają pola uprawne, łąki, pastwiska. Występują tu również interesujące połacie torfowisk wysokich i niskich¹⁶.

¹⁶ Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Gózd na lata 2016 – 2020

6.8.3. Pomniki przyrody

Pomniki przyrody są to pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości naukowej, kulturowej, historyczno - pamiątkowej i krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami wyróżniającymi je wśród innych tworów, a w szczególności sędziwe i okazałych rozmiarów drzewa i krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wywierzyśka, skałki, jary, głązy narzutowe, jaskinie.

W stosunku do pomników przyrody mogą być wprowadzone następujące zakazy np.:

- niszczenia, uszkodzania lub przekształcania obiektu,
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu,
- wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości,
- zaśmiecania terenu wokół obiektu.

Na terenie gminy wg. Rozporządzenia nr 63 Wojewody Mazowieckiego z dnia 24 października 2008 roku w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu radomskiego (DUWM 2008.194.7028) znajdują się następujące pomniki przyrody ożywionej :

Tabela 31. Wykaz pomników przyrody na terenie gminy Gózd¹⁷

L.p.	Miejscowość	Blizsza lokalizacja	Obiekt poddany ochronie	Nazwa gatunkowa polska	Nazwa gatunkowa łacińska	Obwód [cm]	Wysokość [m]
1.	Gózd	Działka nr ewid. 376/2 - las od wschodu	drzewo	Buk pospolity	<i>Fagus sylvatica</i>	364	23
2.	Gózd	Działka nr ewid. 376/2 - las od wschodu	drzewo	Dąb szypułkowy	<i>Quercus robur</i>	418	22

Na terenie gminy nie przewiduje się objęcie ochroną nowych obiektów budujących krajowy system obszarów chronionych.

6.8.4. Podsumowanie

Środowisko przyrodnicze na części terenu gminy jest chronione przepisami ogólnymi i prawem miejscowym. Realizacja strategicznych planów Gminy powinna uwzględniać lokalne uwarunkowania środowiskowe, w szczególności występowanie obszarów Natura 2000, oraz pomniki przyrody. Powyższe wskazuje na możliwość realizacji przedsięwzięć celu publicznego na terenie gminy.

Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
Środowisko przyrodnicze chronione przepisami ogólnymi i prawem miejscowym	Niska świadomość ekologiczna mieszkańców
Bogactwo form ochrony przyrody; obszar Natura 2000	Nielegalne pozostawianie odpadów
Szanse	Zagrożenie
Wzrost świadomości dotyczącej ochrony przyrody	Zmiana w ostatnich latach warunków atmosferycznych (wysokie temperatury)

Źródło : opracowanie własne

¹⁷ PL.ZIPOP.1393.PP.1425022.2453.pdf (gdos.gov.pl)

6.9. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

6.9.1. Przepisy prawne

Obowiązek planowania gospodarki odpadami został sformułowany w ustawie z dnia 12 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2022 r. poz. 699 z późn. zm.). Powszechna zasada gospodarowania odpadami (art. 18 ustawy o odpadach) brzmi:

„1. Każdy, kto podejmuje działania powodujące lub mogące powodować powstanie odpadów, powinien takie działania planować, projektować i prowadzić przy użyciu takich sposobów produkcji lub form usług oraz surowców i materiałów, aby w pierwszej kolejności zapobiegać powstawaniu odpadów lub ograniczać ilość odpadów i ich negatywne oddziaływanie na życie i zdrowie ludzi oraz na środowisko, w tym przy wytwarzaniu produktów, podczas i po zakończeniu ich użycia.

2. Odpady, których powstaniu nie udało się zapobiec, posiadacz odpadów w pierwszej kolejności jest obowiązany poddać odzyskowi.

3. Odzysk, o którym mowa w ust. 2, polega w pierwszej kolejności na przygotowaniu odpadów przez ich posiadacza do ponownego użycia lub poddaniu recyklingowi, a jeżeli nie jest to możliwe z przyczyn technologicznych lub nie jest uzasadnione z przyczyn ekologicznych lub ekonomicznych – poddaniu innym procesom odzysku.

4. Przez recykling rozumie się także recykling organiczny polegający na obróbce tlenowej, w tym kompostowaniu, lub obróbce beztlenowej odpadów, które ulegają rozkładowi biologicznemu w kontrolowanych warunkach przy wykorzystaniu mikroorganizmów, w wyniku, której powstaje materia organiczna lub metan; składowanie na składowisku odpadów nie jest traktowane, jako recykling organiczny.

5. Odpady, których poddanie odzyskowi nie było możliwe z przyczyn, o których mowa w ust. 3, posiadacz odpadów jest obowiązany unieszkodliwić.

6. Składowane powinny być wyłącznie te odpady, których unieszkodliwienie w inny sposób było niemożliwe z przyczyn, o których mowa w ust. 3

7. Unieszkodliwianiu poddaje się te odpady, z których uprzednio wysegregowano odpady nadające się do odzysku”.

Zgodnie z Dyrektywą 91/156 zmieniająca dyrektywę 75/442/EWG w sprawie odpadów od roku 2002 w krajach Unii Europejskiej zabronione jest składowanie odpadów bez wcześniejszego ich przetworzenia.

Mając na uwadze powyższe co raz większe znaczenie ma gospodarka o obiegu zamkniętym (GOZ), która zakłada, iż wszelkie produkty, materiały oraz surowce powinny pozostawać w gospodarce tak długo, jak to jest możliwe, a wytwarzanie odpadów powinno być jak najbardziej zminimalizowane^{18,19}.

W oparciu o ustawę z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. 2022 r., poz. 2519) zostały nałożone obowiązki na samorządy gminne związane z organizowaniem odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych oraz od właścicieli nieruchomości nie/zamieszkałych, a mieszkańiec/ właściciel nieruchomości (lub w jego imieniu administrator lub zarządca nieruchomości), którzy ponoszą opłatę za gospodarowanie odpadami na konto Gminy.

¹⁸ Komunikat Komisji Europejskiej. 2014. Ku gospodarce o obiegu zamkniętym: program „zero odpadów dla Europy” (COM nr 398, 2014).

¹⁹ Komunikat Komisji Europejskiej. 2015. Zamknięcie obiegu – plan działania UE dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym (COM nr 614, 2015).

Rozwiązania dotyczące gospodarki odpadami w gminie zostały przyjęte Uchwałą nr XII/93/2020 Rady Gminy Gózd z dnia 9 marca 2020 r. w sprawie Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Gózd.

Źródłem informacji o odpadach komunalnych wytwarzanych na terenie Gminy są sprawozdania składane corocznie do Marszałka Województwa Mazowieckiego. Cennym źródłem informacji o odpadach są dane w publikowane przez GUS.

6.9.2. Odpady komunalne

Zbiórka odpadów gromadzonych w sposób selektywny i nieselektywny na terenie gminy Gózd od 2021 roku jest realizowana przez Konsorcjum Firm: Lider: PUK EKO ESTETYKA MAŁECKI Sp. Jawna, ul. Starokrakowska 137, 26-600 Radom; partner - PPUH INTERBUD Sp. z o.o., ul. Limanowskiego 154, 26-600 Radom. Do gromadzenia odpadów wytwarzanych w gospodarstwach domowych, w sposób selektywny (frakcja sucha) wykorzystywane są worki o poj.120 l. Odpady wstępnie segregowane do pojemników o. poj. 1100 l oraz trafiające do pojemników o poj. 240 l w miejscach użyteczności publicznej (świetlice) na terenie gminy Gózd od 2021 roku odbierane są przez PUK EKO-ESTETYKA Spółka Jawna, ul. Starokrakowska 137, 26-600 Radom.

Tabela 32. Zestawienie ilości zebranych selektywnie odpadów komunalnych na terenie gminy Gózd w latach 2018 – 2021

Gózd	2018	2019	2020	2021
	Ilość [Mg]			
	1369,75	1699,50	1549,52	2013,48

Źródło: UG Gózd

Największą ilość odpadów zebrano na terenie gminy w 2021 roku, natomiast najmniejszą w 2018 roku. Ogólnie w latach 2018 – 2021 odnotowano na terenie gminy wzrost ilości zebranych odpadów ok. 643 Mg.

Tabela 33. Zestawienie ilości zebranych selektywnie odpadów wielkogabarytowych i zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego na terenie gminy Gózd w latach 2018 – 2021

Gózd	2018	2019	2020	2021
	Ilość [Mg]			
	62,60	73,82	75,50	87,52

Źródło: UG Gózd

Największą ilość odpadów wielkogabarytowych oraz zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego zebrano na terenie gminy w 2021 roku, natomiast najmniejszą w 2018 roku. Ogólnie w latach 2018 – 2021 odnotowano na terenie gminy wzrost ilości zebranych odpadów wielkogabarytowych i zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego o prawie 25 Mg.

Tabela 34. Zestawienie ilości zebranych zmieszanych odpadów komunalnych na terenie gminy Gózd w latach 2018 – 2021

Gózd	2018	2019	2020	2021
	Ilość [Mg]			
	2 126,28	1 418,80	1 484,08	1 851,37

Źródło: UG Gózd

Największą ilość odpadów zmieszanych zebrano na terenie gminy w 2018 roku, natomiast najmniejszą w 2019 roku. W analizowanych latach wystąpił korzystny spadek ilości zebranych odpadów o 274 Mg.

Zgodnie z obowiązującym Regulaminem utrzymania czystości i porządku odpady komunalne gromadzone w sposób nieselektywny i selektywny na terenie gminy Gózd były odbierane raz w miesiącu.

Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) zlokalizowany jest w Goździe przy ul. Radomskiej.

Tabela 35. Osiągnięte poziomy recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami oraz ograniczenie masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania - dane za rok 2020

Jednostka samorządowa	Osiągnięty poziom 2020	Wymagany poziom do osiągnięcia 2020
Poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych, szkła		
Gmina Gózd	40,86	>50
Poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia innych niż niebezpieczne odpady budowlane i rozbiórkowe		
Gmina Gózd	100	>70
Poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji trafiających do składowania w stosunku do masy odpadów wytworzonych w 1995 r. (16.07.2020)		
Gmina Gózd	19,91	35

Źródło: UG Gózd

Jedynie poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia innych niż niebezpieczne odpady budowlane i rozbiórkowe osiągał wymagany poziom.

6.9.3. Odpady niebezpieczne wytworzone w sektorze komunalnym

Na terenie gminy odpady niebezpieczne są zbierane w PSZOK. Ponadto przeterminowane leki można było wrzucać do pojemników znajdujących się w Ośrodku Zdrowia natomiast zużyte baterie w Urzędzie Gminy Gózd, placówkach oświatowych oraz w Ośrodku Zdrowia.

Wg. stanu na dzień 31.12.2021 r. z terenu Gminy Gózd usunięto 828 Mg wyrobów zawierających azbest, z budynków należących od osób fizycznych.

6.9.4 Podsumowanie

Zdecydowana większość odpadów jest gromadzona na terenie gminy w formie zmieszanej w workach i pojemnikach, a system selektywnej zbiórki odpadów komunalnych jest wciąż udoskonalany, w tym odpadów niebezpiecznych. Celem zmian jest doprowadzenie do zwiększenia ilości odzyskiwanych surowców wtórnych, a także zbieranych odpadów niebezpiecznych przy wykorzystaniu PSZOK.

Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
Objęcie system odbioru odpadów komunalnych mieszkańców na terenie gminy	Spalanie odpadów w paleniskach domowych
-	Znaczący udział odpadów zbieranych nieselektywnie
Szanse	Zagrożenie
Wzrost udziału odpadów zbieranych selektywnie	Powstawanie „dzikich” wysypisk odpadów

Źródło : opracowanie własne

6.10. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska

Zagrożenia dla środowiska naturalnego mogą stanowić również awarie lub katastrofy. Potencjalne zagrożenie na terenie gminy Gózd stwarzają:

- transport drogami : krajową, wojewódzką (w tym materiałów niebezpiecznych),
- okresowe i miejscowe zanieczyszczenia wód rzek i zbiorników wodnych.

Najbardziej realne zagrożenie dla środowiska stanowią awarie w transporcie drogowym i możliwość wystąpienia zdarzeń drogowych skutkujących wyciekami substancji toksycznych i niebezpiecznych o właściwościach palnych i wybuchowych np.: przewóz kwasu chloru, etyliny, oleju opałowego itp. W Starostwie Powiatowym w Radomiu funkcjonuje Powiatowy Zespół Reagowania Kryzysowego, w zakresie jego obowiązków jest monitorowanie potencjalnych zagrożeń, przeciwdziałanie im oraz koordynacja działań m.in. w gminie Gózd.

7. DZIAŁALNOŚĆ SAMORZĄDU GMINY W LATACH 2017 - 2020

Głównymi źródłami dochodów gminy Gózd są: subwencje, udział w podatku dochodowym od osób fizycznych i dochody własne: podatek od nieruchomości, podatek rolny i leśny i od środków transportowych.

Tabela 36. Struktura dochodów budżetu Gminy Gózd w latach 2017 – 2020

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020
Dochody ogółem [zł]	38 881 237,34	44 215 925,36	46 091 133,98	56 665 778,68

Źródło: GUS

Dochody Gminy w latach 2017 – 2020 wahają się od 38 881 237,34 do 56 665 778,68 zł., co potwierdza wzrost o 17 784 541 zł.

7.1. Wydatki

Wydatki Gminy w latach 2017 – 2020 wynosiły od 37 998 947,84 do 48 319 051,3 zł., co potwierdza wzrost o 10 320 103 zł.

Tabela 37. Wykonanie budżetu wydatków Gminy Gózd w latach 2017 – 2020

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020
Wydatki [zł.]	37 998 947,84	45 204 417,02	47 361 907,07	48 319 051,37

Źródło: GUS

7.2. Dotychczasowe działania z zakresu ochrony środowiska

Działania inwestycyjne Gminy Gózd z zakresu ochrony środowiska dotyczyły głównie ochrony wód. Na w/w cele były zaciągane preferencyjne kredyty z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie. Środki przeznaczane na ochronę środowiska pochodziły jednak głównie z budżetu gminy.

Tabela 38. Nakłady na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w Gminie Gózd (według najważniejszych inwestycji) w latach 2017 – 2020

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020
Wydatki ogółem	925 920,75	1 235 809,51	1 465 921,31	2 008 558,26

Źródło: GUS

W latach 2017 – 2020 nastąpił wzrost wydatków o 1 082 638 zł. na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w gminie.

Inwestycje w ochronie środowiska dotyczyły głównie finansowania przez gminę w minionych (4) latach:

- Budowy/modernizacji sieci kanalizacyjnej na Drożankach,
- Budowy/modernizacji dróg gminnych w miejscowości: Gózd, Czarny Lasek, Piskornica, Niemianowice, Podgóra, Karszówka, Kuczki Kolonia, Kuczki Wieś, Drożanki, Grzmucin, Kiedrzyn, Małęczyn,
- Modernizacji oświetlenia ulicznego na terenie całej gminy.

8. CELE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA, ZADANIA I ICH FINANSOWANIE

8.1. Założenia strategii rozwoju Gminy

W ramach opracowania Programu Ochrony Środowiska dla gminy Gózd sporządzono analizę SWOT dla sfery ekologicznej gminy w oparciu o zapisy Strategii Rozwoju Gminy Gózd [2021] :

Tabela 39. Mocne i słabe strony sfery ekologicznej gminy Gózd

Mocne strony	Słabe strony
1. Dobry stan dróg. 2. Rozbudowana sieć dróg gminnych. 3. Dobry stan techniczny systemu wodociągowego. 4. Funkcjonowanie dwóch oczyszczalni ścieków. 5. Prawidłowe segregowanie odpadów. 6. Rozwijająca się infrastruktura techniczna	1. Zły stan lub brak chodników. 2. Zbyt krótka sieć gazowa. 3. Niewystarczająca ilość małej infrastruktury. 4. Słabo rozwinięta sieć komunikacyjna.

Źródło: Strategia [2021]

8.2. Cele programu ochrony środowiska

Celami realizacji programu ochrony środowiska poprawa stanu i ochrona środowiska przy jednoczesnym zapewnieniu rozwoju społeczno-gospodarczego. Po przeprowadzeniu analizy stanu środowiska wyznaczono cele oraz określono zadania, których realizacja przełoży się na poprawę stanu środowiska w gminie. Ww. cele i zadania zostały opisane w tabeli 40 .

Na podstawie Strategii Rozwoju Gminy Gózd w oparciu o model wyznaczono kierunki rozwoju, w podziale na trzy główne strefy:

- Strefa I – „Przyrodniczo-krajobrazowa” posiadająca istotne wartości przyrodniczo-krajobrazowe, ze względu na bliskość Puszczy Kozienickiej (północno-wschodnia część Gminy oraz centrum Gminy),
- Strefa II – obszary o potencjale rozwoju gospodarczego, które przeznaczone są do rozwoju przedsiębiorczości w Gminie, zachodnia część Gminy, ze względu na bliskość Radomia, powinna być miejscem przeznaczonym do rozwoju funkcji gospodarczych, a także mieszkalnych, natomiast miejscowość Gózd stanowi „centrum” Gminy, gdzie zlokalizowana jest większość funkcji usługowych,
- Strefa III – obszary o charakterze rolniczo-osadniczym, gdzie większość terenów to tereny przeznaczone pod rolnictwo oraz związane z nim usługi i mieszkalnictwo.

Tabela 40. Obszary, cele, kierunki interwencji i zadania

Zadania priorytetowe na lata 2022 – 2025

Lp	Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik			Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyko /możliwość nieotrzymania dofinansowania
			Nazwa źródło danych	Wartość bazowa (2020)	Wartość docelowa				
1	Gospodarka wodno - ściekowa	Poprawa jakości wód	Liczba oczyszczalni przydomowych (UG) [szt.]	163	310	Zwiększenie ilości oczyszczanych ścieków	Budowa oczyszczalni ścieków	Gmina	
2	Gospodarka wodno - ściekowa	Poprawa jakości wód	Liczba przyłączy do sieci (GUS, UG) [szt.]	1 112	1 500	Rozbudowa sieci kanalizacyjnej	Budowa przyłączy do kanalizacji sanitarnej	Gmina	
3	Gospodarka wodno - ściekowa	Poprawa jakości wód	Długość kanalizacji (GUS, UG) [km]	65,5	92	Rozbudowa sieci kanalizacyjnej	Budowa kanalizacji	Gmina	
4	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Zapewnienie wysokiej, jakości powietrza atmosferycznego	Liczba jednostek oświetlenia poddanych wymianie (UG) [szt.]	-	-	Zmniejszenie emisji punktowej	Realizacja obowiązku oszczędności energii przez jednostki sektora publicznego	Gmina	
5	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Zapewnienie wysokiej, jakości powietrza atmosferycznego	Długość sieci gazowej(GUS) [m]	19 209	-	Zmniejszenie niskiej emisji	Gazyfikacja miejscowości w gminie : Niemianowice, Kuczki Kol., Karszówka, Podgóra, Małęczyn	ZG	
6	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Minimalizacja negatywnych skutków oddziaływania na środowisko	Długość nowo wybudowanych / przebudowanych dróg gminnych/ciągów pieszych (UG) [km]	-	10	Zmniejszenie emisji liniowej	– Przebudowa dróg gminnych – Budowa ciągów pieszych przy drogach gminny	Gmina	
7	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Minimalizacja negatywnych skutków oddziaływania na środowisko	Montaż instalacji OZE (UG) [szt.]	380	-	Zmniejszenie emisji punktowej	Montaż instalacji OZE	Gmina	
8	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Wzrost wykorzystania energii odnawialnej	Liczba działań edukacyjnych (UG) [szt.]	1	-	Zwiększenie świadomości proekologicznej	Popularyzacja odnawialnych źródeł energii	Gmina	
9	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Zapewnienie wysokiej, jakości powietrza atmosferycznego	Długość zmodernizowanych linii NN- SN - WN (PGE) [km]	-	-	Zmniejszenie strat na sieci	Modernizacja sieci: Klwatka – Podgóra Kuczki - Tynica Małęczyn (wraz ze stacją) Grzmucin – Kolonia Grzmucin (wraz ze stacją)	PGE	
10	Ograniczenie hałasu i promieniowania elektromagnetycznego	Minimalizacja oddziaływania promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego	Liczba miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (UG) [szt.]	1	1	Ograniczenie miejsc lokalizacji GSM i przebiegu sieci elektroenergetycznych	Uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zagadnienia pól elektromagnetycznych	Gmina	
11	Gospodarka odpadami i zapobieganie	Uporządkowanie gospodarki odpadami	Liczba "dzikich" wysypisk (UG) [szt.]	1	5	Minimalizacja negatywnego wpływu nielegalnego	Likwidacja „dzikich” wysypisk odpadów	Gmina	-

Program Ochrony Środowiska dla gminy Gózd na lata 2022 – 2025 z perspektywą do roku 2029

Lp	Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik			Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyko /możliwość nieotrzymania dofinansowania
			Nazwa źródła danych	Wartość bazowa (2020)	Wartość docelowa				
	powstawaniu odpadów					składowania odpadów na środowisko			
12	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Uporządkowanie gospodarki odpadami	Budowa/rozbudowa PSZOK [szt.]	-	1	Minimalizacja negatywnego wpływu nielegalnego składowania odpadów na środowisko	Budowa/rozbudowa PSZOK	Gmina	
13	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Uporządkowanie gospodarki odpadami	Ilość usuniętego azbestu (UG) [Mg]/aktualizacja programu usuwania azbestu (UG)	128	1000	Zmniejszenie ilości wyrobów azbestowych na budynkach zabudowy mieszkalnej i obiektach użyteczności publicznej	Usuwanie wyrobów azbestowych /aktualizacja programu usuwania wyrobów azbestowych	Gmina	
14	Gospodarowanie wodami	Poprawa standardów zaopatrzenia w wodę	Długość sieci wodociągowej (GUS, UG) [km]	113,9	-	Rozbudowa sieci wodociągowej	Przedłużenie /modernizacja sieci wodociągowej	Gmina	
15	Gospodarowanie wodami	Poprawa standardów zaopatrzenia w wodę	Liczba przyłączy do sieci (GUS, UG) [szt.]	2 387	-	Rozbudowa sieci wodociągowej	Budowa przyłączy do sieci wodociągowej	Gmina	
16	Gospodarowanie wodami	Poprawa standardów zaopatrzenia w wodę	Ilość ujmowanej wody (GUS, UG) [dam ³]	235,4	-	Zwiększenie ilości ujmowanej wody	Rozbudowa ujęć wody	Gmina	
17	Gospodarowanie wodami	Ochrona przeciwpowodziowa	Długość rzek [km]	0,5	-	Melioracje szczegółowe	Prace utrzymywaniowe na rzekach	PGWWP	
18	Zasoby przyrodnicze	Utrzymanie i wzmocnienie ciągłości powiązań przyrodniczych w ramach korytarzy ekologicznych krajowych, regionalnych i lokalnych	Pomniki przyrody (UG) [szt.]	2	2	Ochrona zasobów przyrodniczych	Pielęgnacja pomników przyrody	Gmina	
19	Zagrożenia poważnymi awariami	Ochrona przeciwpożarowa	Liczba podjętych działań (RDLP, UG) [szt.]	planowa	planowa	Propagacja przeciwdziałania zagrożeniu pożarowemu	Propagowanie zasad przeciwdziałania zagrożeniu pożarowemu	Nadleśnictwo (Zwoleń), Gmina	
20	Edukacja ekologiczna	Kształtowanie postaw i zachowań zgodnych z zasadami ekorozwoju	Liczba podjętych działań (UG) [szt.]	-	1	Edukacja na wszystkich poziomach edukacji w placówkach oświatowych	Szerzenie wiedzy ekologicznej na wszystkich poziomach edukacji	Gmina	-
21	Edukacja ekologiczna	Wiedza ekologiczna, jako ważny czynnik w procesie zarządzania	Liczba podjętych działań (UG, MODR) [szt.]	-	1	Ochrona powierzchni ziemi	Upowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej	UG, MODR	

Źródło: UG Gózd

9. ZARZĄDZANIE OCHRONĄ ŚRODOWISKA

9.1. OGÓLNE ZASADY ZARZĄDZANIA OCHRONĄ ŚRODOWISKA

Zarządzanie ochroną środowiska powinno opierać się na następujących zasadach, wynikających z polityki ekologicznej Polski i Unii Europejskiej:

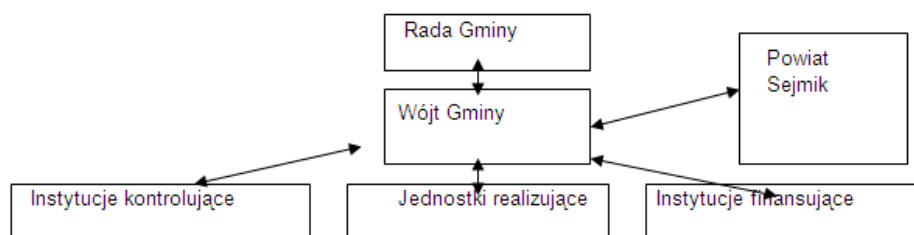
- zasada przezorności
- zasada integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi
- zasada równego dostępu do środowiska przyrodniczego
- zasada regionalizacji
- zasada uspołecznienia
- zasada „zanieczyszczający płaci”
- zasada prewencji
- zasada stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT)
- zasada subsydiarności
- zasada skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej.

Na szczeblu gminnym zarządzanie ochroną środowiska dotyczy zadań własnych Gminy oraz koordynacji zadań realizowanych przez, jednostki organizacyjne, podmioty gospodarcze - uznanych za ważne dla stanu środowiska naturalnego w gminach.

W realizacji Programu uczestniczą:

- podmioty prowadzące działania organizacyjne i zarządzające programem,
- podmioty uczestniczące w realizacji poszczególnych zadań,
- jednostki kontrolujące realizację Programu oraz efekty,
- mieszkańcy gminy, jako końcowy beneficjent Programu.

Organem odpowiedzialnym za realizację Programu jest Wójt Gminy, zobowiązany do składania cyklicznych raportów Radzie Gminy. Realizacja Programu wymaga współdziałania z organami administracji rządowej i samorządowej (szczebla wojewódzkiego, gmin wchodzących w skład powiatu), administracji specjalnej, w kompetencjach, której znajdują się sprawy kontroli stanu środowiska.

Rysunek 3. Schemat zarządzania w ochronie środowiska na szczeblu gminnym

9.2. INSTRUMENTY ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKIEM

Do instrumentów zarządzania środowiskiem zaliczane są:

- instrumenty prawne – ustawy i rozporządzenia, dających odpowiednie kompetencje organom administracji rządowej i samorządowej oraz organom administracji specjalnej,
- instrumenty finansowe – opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska, administracyjne kary pieniężne, fundusze celowe,
- instrumenty społeczne – współdziałanie i partnerstwo, edukacja ekologiczna, komunikacja społeczna,
- instrumenty strukturalne – strategie i programy wdrożeniowe.

9.3. WDRAŻANIE PROGRAMU

9.3.1. Środki finansowe na realizację programu

Na wdrażanie Programu mogą być przeznaczone:

- ✓ środki własne,
- ✓ kredyty i pożyczki udzielane w bankach komercyjnych,
- ✓ kredyty i pożyczki o oprocentowaniu preferencyjnym udzielane przez instytucje wspierające rozwój gmin i powiatów,
- ✓ obligacje,
- ✓ dotacje z funduszy krajowych i zagranicznych.

Podstawowymi źródłami środków zewnętrznych, z których mogą korzystać samorzady dla realizacji programów ochrony środowiska to:

- ✓ Budżet Państwa
- ✓ Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (Narodowy, Wojewódzki)
- ✓ Fundusze UE

Źródła krajowe

Własne środki samorządu terytorialnego

Własne środki są niezbędne do uzyskania niektórych dotacji. Fundusze samorządu terytorialnego pochodzą ze środków, takich jak: podatki i opłaty lokalne, udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa.

- Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej (Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie)

Są to główne jednostki polskiego finansowania ochrony środowiska. Celem generalnym systemu Funduszy jest poprawa stanu środowiska i zrównoważone gospodarowanie jego zasobami przez stabilne, skuteczne i efektywne wspieranie przedsięwzięć i inicjatyw służących środowisku. Kolejnym celem są działania na rzecz transformacji w kierunku gospodarki niskoemisyjnej przy pełnym oraz zgodnym z zasadami zrównoważonego rozwoju wykorzystaniu środków pochodzących z Unii Europejskiej i innych środków zagranicznych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną. Obecnie obowiązuje Strategia Działania Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na lata 2021-2024. Działalność Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w latach 2021-2024, nakierowana będzie, przede wszystkim, na realizację zadań związanych z procesem zmian klimatycznych oraz walką z zanieczyszczeniem powietrza.

- Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK)

BGK udziela kredytów przeznaczonych na częściowe sfinansowanie przygotowanych przez samorzady inwestycji z zakresu termomodernizacji obiektów. Przewiduje też premie termomodernizacyjne za przedsięwzięcia, w wyniku, których następuje zmniejszenie rocznego zapotrzebowania na energię dostarczaną do budynków. Stosuje dopłaty ze środków budżetowych do oprocentowania kredytów udzielonych na usuwanie skutków: powodzi, osuwisk ziemnych, huraganów.

Z programu mogą skorzystać właściciele i zarządcy lokali mieszkalnych, budynków mieszkalnych oraz obiektów infrastruktury technicznej towarzyszącej budownictwu mieszkaniowemu.

- Program priorytetowy Czyste Powietrze

Celem programu jest poprawa jakości powietrza oraz zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych poprzez wymianę źródeł ciepła i poprawę efektywności energetycznej budynków mieszkalnych. Budżet programu wynosi 103 mld zł. Program przeznaczony jest dla właścicieli lub współwłaścicieli jednorodzinnych budynków mieszkalnych, lub wydzielonych w budynkach jednorodzinnych lokali mieszkalnych z wyodrębnioną księgą wieczystą. Pozyskane środki można przeznaczyć na wymianę starych i nieefektywnych źródeł ciepła na paliwo stałe i zakup nowoczesnych źródeł ciepła spełniające najwyższe normy, oraz przeprowadzenia niezbędnych prac termomodernizacyjnych budynku. Dotacja może wynosić do 30 000 zł dla podstawowego poziomu, 37 000 zł dla podwyższonego poziomu i 69 000 zł dla najwyższego poziomu dofinansowania. Środki wydatkowane mogą być do 30 września 2019 r.

- Program priorytetowy Moja Woda

„Moja Woda” to program przygotowany na rzecz łagodzenia skutków suszy przez budowę przy domu instalacji zatrzymujących deszczówkę, finansowany ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Program „Moja Woda” będzie realizowany w latach 2020-2024, przy czym podpisywanie umów o dotacje zaplanowano do 30 czerwca 2024 r., a wydatkowanie środków do końca 2024 r. Program skierowany jest do osób fizycznych będących właścicielami lub współwłaścicielami nieruchomości, na której znajduje się budynek mieszkalny jednorodzinny. Finansowanie obejmuje zakup, dostawę, montaż, budowę, uruchomienie instalacji: • do zebrania wód opadowych (w tym roztopowych) z powierzchni nieprzepuszczalnych posesji • do retencjonowania wód opadowych (w tym roztopowych) w zbiornikach • do retencjonowania wód opadowych (w tym roztopowych) w gruncie • do retencjonowania wód opadowych (w tym roztopowych) na dachach • do wykorzystania retencjonowanych wód opadowych (w tym roztopowych).

- Program priorytetowy Mój Prąd na lata 2021 – 2023

Celem programu jest zwiększenie produkcji energii elektrycznej z mikroinstalacji fotowoltaicznych na terenie kraju. Dofinansowaniu podlegają przedsięwzięcia polegające na zakupie i montażu mikroinstalacji fotowoltaicznych (o zainstalowanej mocy elektrycznej od 2 kW do 10 kW, służących na potrzeby istniejących budynków mieszkalnych), urządzeń służących magazynowaniu energii elektrycznej lub ciepła i systemów zarządzania energią. Kwota alokacji dla bezzwrotnych form dofinansowania wynosi do 534 000 000 zł. Program skierowany jest do osób fizycznych wytwarzających energię elektryczną na własne potrzeby, które mają zawartą umowę kompleksową regulującą kwestie związane z wprowadzeniem do sieci energii elektrycznej wytworzonej w mikroinstalacji.

- Kredyty preferencyjne

Są udzielane przez Bank Ochrony Środowiska S.A. na inwestycje proekologiczne bez możliwości umorzenia. Dotyczy to m.in. zakupu lub montażu urządzeń służących ochronie środowiska oraz z zakresu termomodernizacji. Beneficjentami mogą być jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorcy i in. podmioty.

- Kredyty komercyjne

Nie należy traktować kredytów komercyjnych, jako podstawowe źródło finansowania inwestycji. Ze względu na oprocentowanie, powinny stanowić jedynie uzupełnienie środków z pożyczek preferencyjnych.

Źródła zagraniczne

- Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027

Celem programu jest poprawa warunków rozwoju kraju poprzez budowę infrastruktury technicznej i społecznej zgodnie z założeniami rozwoju zrównoważonego. Chodzi m.in. o działania na rzecz efektywnego, niskoemisyjnego systemu energetycznego i rozwoju odnawialnych źródeł energii, gospodarki przyjaznej środowisku i o obiegu zamkniętym, adaptacji do zmian klimatu, gospodarki wodno-ściekowej, zachowania bioróżnorodności, bezpiecznego i przyjaznego środowisku systemu transportowego, poprawy dostępu oraz zwiększenia odporności systemu ochrony zdrowia, a także wzmocnienia roli kultury w rozwoju społecznym i gospodarczym.

- Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027

Program jest kontynuacją Regionalnego Program Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2014-2020, który obecnie jest jeszcze realizowany. Program regionalny na lata 2021-2027 wspierać będzie realizację celów polityki spójności. Wyznaczone zostały następujące priorytety związane z ochroną środowiska: • Priorytet II – Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza • Priorytet III – Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowszu • Priorytet IV – Fundusze Europejskie dla lepiej połączonego i dostępnego Mazowsza Planowane obszary wsparcia dotyczące środowiska to m.in: • realizacja projektów zwiększających efektywność energetyczną budynków publicznych oraz mieszkalnych, inwestycje z zakresu OZE • ograniczenie skutków zmian klimatu, w tym zakup sprzętu do reagowania na klęski żywiołowe, zwiększenie ochrony przeciwpowodziowej, ale też ograniczania skutków suszy poprzez inwestycje w retencję wód opadowych, zielono-błękitną infrastrukturę • możliwość finansowania gospodarki wodno-ściekowej, wsparcie oczyszczalni ścieków oraz sieci kanalizacyjnych oraz infrastruktury wodnej • dofinansowanie gospodarki odpadów komunalnych oraz niebezpiecznych, w tym medycznych, wsparcie transformacja GOZ • wspieranie działań przywracających różnorodność biologiczną oraz rekultywacja terenów poskładowiskowych • inwestycje w infrastrukturę pieszą i rowerową, zakup niskoemisyjnego i zeroemisyjnego taboru autobusowego, oraz infrastruktury prowadzącej do zrównoważonego rozwoju mobilności miejskiej (punkty ładowania, węzły przesiadkowe, P&R, infrastruktura przystankowa, ITS, integracja taryfowa i koncepcja „Mobilność jako usługa”), oraz budowa dróg i obwodnic miejskich.

- Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy (czyli tzw. Fundusze norweskie i EOG)

Jest to forma bezzwrotnej pomocy zagranicznej przyznanej przez Islandię, Norwegię i Liechtenstein nowym członkom UE – kilkunastu państwom Europy Środkowej i Południowej oraz krajom bałtyckim. Głównym celem Funduszy norweskich i Funduszy EOG jest przyczynianie się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie EOG oraz wzmacnianie stosunków dwustronnych pomiędzy państwami-darczyńcami a państwem-beneficjentem. Programy w ramach III edycji Funduszy norweskich i EOG będą wdrażane do 2024 r. Wyjątek stanowi Fundusz Współpracy Dwustronnej, który będzie wdrażany do 30 kwietnia 2025 r. Najistotniejszym programem w kontekście ochrony środowiska jest program Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu. Dotyczy takich obszarów jak: • Energia Odnawialna, Efektywność Energetyczna, Bezpieczeństwo Energetyczne • Łagodzenie Zmian Klimatu i Adaptacja • Środowisko i Ekosystemy. Program skierowany jest do jednostek samorządu terytorialnego i ich związków, organizacji pozarządowych, uczelni, przedsiębiorców (m.in.

przedsiębiorstwa przemysłowe i spółki komunalne, w tym producenci energii i ciepła czy właściciele małych elektrowni wodnych) i innych podmiotów wymienionych w poszczególnych naborach.

- Fundusz Odbudowy Krajowy

Plan Odbudowy (KPO) to kompleksowy program reform i projektów strategicznych. Jego celem jest wzmocnienie odporności gospodarczej i społecznej oraz budowa potencjału polskiej gospodarki na przyszłość. Dokumentem programowym określającym cele związane z odbudową i tworzeniem odporności społeczno-gospodarczej Polski oraz służące ich realizacji reformy strukturalne i inwestycje, jest Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności. Największą częścią Funduszu Odbudowy jest Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności. w ramach niego dla Polski zaplanowano do dyspozycji ok. 58,1 mld euro, w tym:

- 23,9 mld euro w formie dotacji • 34,2 mld euro w pożyczkach. Środki należy wykorzystać do końca 2026 r. Zostaną przeznaczone na działania związane z:

- transformacją cyfrową • odpornością i konkurencyjnością gospodarki • energią i zmniejszeniem energochłonności • dostępnością i jakością systemu ochrony zdrowia
- zieloną i inteligentną mobilnością • inwestycjami infrastrukturalnymi m.in. drogi i linie kolejowe.

- Program LIFE 2021-2027

Celem ogólnym programu LIFE jest wspieranie przejścia na zrównoważoną, energooszczędną, opartą na odnawialnych źródłach energii, neutralną dla klimatu i odporną na zmianę klimatu gospodarkę o obiegu zamkniętym. Program jest podzielony na 2 obszary i 4 podprogramy: • obszar Środowisko (podprogramy Przyroda i różnorodność biologiczna oraz Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia); obszar Działania na rzecz klimatu (podprogramy Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej oraz Przejście na czystą energię). Działania podejmowane są w celu ochrony, odbudowy i poprawy jakości środowiska, w tym powietrza, wody i gleby, oraz zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, a także przeciwdziałania degradacji ekosystemów, w tym poprzez wspieranie wdrażania sieci Natura 2000 i zarządzania nią, a tym samym przyczynianie się do zrównoważonego rozwoju. Beneficjentem Programu LIFE mogą być jednostki, podmioty i instytucje publiczne lub prywatne zarejestrowane na terenie państwa należącego do Unii Europejskiej. Wnioskodawcy mogą ubiegać się o dofinansowanie na realizację projektów w wysokości standardowo do 60% kosztów kwalifikowanych, a w przypadku projektów przyrodniczych do 75% (w przypadku projektów służących gatunkom i siedliskom priorytetowym/zagrożonym). W ramach obecnej perspektywy finansowej możliwa jest realizacja 5 typów projektów: projekty dotyczące działań standardowych, strategiczne projekty przyrodnicze, strategiczne projekty zintegrowane, projekty dotyczące pomocy technicznej oraz inne działania. Całkowity budżet Programu LIFE na lata 2021-2027 wynosi 5,432 mld euro, w tym na działania na rzecz środowiska – 3,488 mld euro oraz na rzecz klimatu – 1,944 mld euro. Obecny Program LIFE jest kontynuacją Programu LIFE funkcjonującego w latach 2014-2020.

- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich ze Środków Europejskich na lata 2021 - 2027

Do końca 2022 r. realizowany jest Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 (PROW 2014-2020). Program jest elementem systemu polityki rozwoju kraju. Celem głównym PROW 2014- 2020 jest poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich. Obecnie Rada Ministrów przyjęła Założenia Programowania Rozwoju Obszarów Wiejskich ze Środków Europejskich na lata 2021-2027. W dokumencie przedstawiono

możliwości finansowania rozwoju wsi i obszarów wiejskich oraz sektora rolno-spożywczego ze środków Unii Europejskiej na lata 2021-2027, ze szczególnym uwzględnieniem wykorzystania Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) i Polityki Spójności.

9.4. Koszty realizacji przedsięwzięć

Kalkulacja szacunkowych kosztów realizacji programów została przeprowadzona w oparciu o plany inwestycyjne Gminy oraz koszty inwestycji i działań realizowanych przez tę jednostkę. Należy nadmienić, iż zaplanowane wydatkowanie środków na ochronę środowiska w latach 2022 - 2025 i 2026 – 2029 wpłynie na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w ochronie środowiska na terenie gminy (Tab.41).

Źródłami finansowania poszczególnych zadań będą głównie:

- Środki własne z budżetu Gminy na dany rok,
- Pomoc z budżetu państwa,
- Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Środki zagraniczne,
- Fundacje i fundusze wspierające ochronę środowiska
- Inne.

Tabela 41. Harmonogram zadań wraz z ich finansowaniem

Szacunkowe koszty realizacji zadań w latach 2022 – 2029:

Lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowy koszt [zł.]									Potencjalne źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu	
				2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Razem			
															2022 - 2029
1	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Modernizacja/przebudowa dróg gminnych/budowa chodników	Gmina	-	18 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	24 000 000	Budżet Gminy (środki pomocowe)	Polski Ład
2	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Budowa/modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne	Gmina	-	2 200 000	-	-	-	-	-	-	-	2 200 000	Budżet Gminy (środki pomocowe)	Polski Ład
3	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Montaż instalacji OZE	Gmina	-	940 000	800000	-	-	-	-	-	-	-	Budżet Gminy (środki pomocowe), mieszkańcy	
4	Gospodarka wodno - ściekowa	Budowa kanalizacji sanitarnej	Gmina	2 000 000	2 100 000	2 200 000	2 400 000	2 500 000	2 600 000	2 700 000	3 500 000	18 000 000	Budżet Gminy (środki pomocowe)		
5	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Usuwania wyrobów azbestowych /aktualizacja programu usuwania wyrobów azbestowych	Gmina	3 495,96	40 000	50 000	55 000	60 000	65 000	70 000	75 000	418 496	Budżet Gminy (środki pomocowe dotacja WFOŚiGW)		
6	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Budowa/rozbudowa PSZOK	Gmina	-	2 000 000	-	-	-	-	-	-	-	2 000 000	Budżet Gminy (środki pomocowe dotacja WFOŚiGW)	

Źródło: UG Gózd

10. MONITORING, EWALUACJA I SPRAWOZDAWCZOŚĆ Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

10.1. MONITORING

Osiągnięcie celów, wyznaczonych w Programie Ochrony Środowiska wymaga prowadzenia bieżącego monitoringu przebiegu realizacji Programu. Stały monitoring umożliwia ocenę skuteczności podejmowanych działań oraz wprowadzanie – w razie wystąpienia takiej konieczności – odpowiednich korekt.

Tabela 42. Harmonogram działań monitorujących Program

Działanie	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Monitoring stanu środowiska	X	X	X	X	X	X	X	X
Raporty z realizacji programu	X		X		X		X	
Aktualizacja programu	X				X			

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska, organ wykonawczy Gminy sporządza, co 2 lata raport, a następnie przedstawia opracowany dokument radzie gminy. Zarówno program jak i raporty powinny zostać umieszczone na stronie internetowej Urzędu Gminy.

Wprowadzenie wskaźników środowiskowych ma na celu umożliwienie okresowej weryfikacji podejmowanych działań.

Tabela 43. Wzór harmonogramu realizacji zadań własnych wraz z ich finansowaniem w ramach Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Gózd na lata 2022-2025 z perspektywą do roku 2029

Obszar interwencji	Nazwa zadania	Stan realizacji	Koszty poniesione	Wskaźnik			Źródło finansowania	Stopień wykonania zadania* [%]	Podmiot odpowiedzialny	Dodatkowa informacja o zadaniu
				Nazwa	Wartość bazowa	Wartość docelowa				
		☐ zrealizowano ☐ w trakcie realizacji ☐ nie zrealizowano								
		☐ zrealizowano ☐ w trakcie realizacji ☐ nie zrealizowano								

*stopień wykonania zadania = (wartość bazowa wskaźnika - wartość osiągnięta wskaźnika) / (wartość bazowa -wartość docelowa wskaźnika wskaźnika×100%)

11. SPIS MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2022 r. poz. 2556).
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2022, poz. 1029 z późn.zm.).
- Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz.U. 2021 r. poz. 76 z późn.zm.).
- Krajowy plan gospodarki odpadami 2022. Rada Ministrów (M.P z 2016 r. nr 88 poz. 784).
- Program oczyszczania kraju z azbestu na lata 2009 – 2032. Rada Ministrów. Warszawa. 2009.
- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030 (aktualizacja). Warszawa 2013.
- Program malej retencji województwa mazowieckiego. Tom I. Sejmik Województwa Mazowieckiego. Warszawa. 2008
- Program możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii dla województwa mazowieckiego. Sejm Województwa Mazowieckiego. Warszawa. 2006
- Natura 2000 – Europejska sieć ekologiczna, 2002.
- Program ochrony środowiska dla Województwa Mazowieckiego do 2022.
- Plan Gospodarki Odpadami dla województwa mazowieckiego 2024.
- Monitoring wód 2020 rok GIOŚ.
- Roczna ocena, jakości powietrza w województwie mazowieckim raport za 2021 rok – GIOŚ. Warszawa.
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego do 2020 roku
- Strategia Rozwoju Gminy Gózd na lata 2007 – 2020
- Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Gózd na lata 2016-2020
- <http://warszawa.rdos.gov.pl>
- <http://geoportal.pgi.gov.pl>
- <http://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/search.jsf>
- <https://bdl.stat.gov.pl>

12. SPIS TABEL

Tabela 1. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON według wybranych sekcji na terenie gminy Gózd w 2021 roku.....	16
Tabela 2. Wykaz miejscowości sołeckich na terenie gminy Gózd wraz z liczbą mieszkańców w 2021 roku.....	17
Tabela 3. Szczegółowe dane demograficzne gminy Gózd w 2021 roku.....	17
Tabela 4. Liczba mieszkańców gminy Gózd w latach 2018 - 2021.....	17
Tabela 5. Przyrost naturalny ogółem w gminie Gózd w latach 2018 - 2021.....	18
Tabela 6. Budynki mieszkalne w gminie Gózd w latach 2018 - 2020.....	18
Tabela 7. Zasoby mieszkaniowe – wskaźniki 2020 rok.....	18
Tabela 8. Wykaz odcinków dróg powiatowych na terenie gminy Gózd.....	19
Tabela 9. Wykaz odcinków dróg gminnych na terenie gminy Gózd.....	19
Tabela 10. Wykaz obiektów nieruchomości z terenu gminy Gózd wpisanych do rejestru zabytków województwa mazowieckiego.....	21
Tabela 11. Zabytki archeologiczne ujęte w gminnej ewidencji zabytków.....	21
Tabela 12. Stopień zwodociągowania powiatu radomskiego i gminy Gózd w 2020 roku.....	25
Tabela 13. Zestawienie porównawcze danych dot. ilości pobranej wody z instalacji wodociągowej i jej długości na terenie powiatu radomskiego i gminy Gózd w 2020 roku.....	26
Tabela 14. Zużycie wody na terenie powiatu radomskiego i gminy Gózd w 2020 roku w przeliczeniu na 1 – mieszkańca i korzystającego.....	26
Tabela 15. Wykaz miejscowości obsługiwanych przez ujęcia wody na terenie gminy Gózd ...	26
Tabela 16. Zużycie wody na terenie gminy Gózd w latach 2017 – 2020.....	26
Tabela 17. Długość poszczególnych cieków na terenie gminy Gózd.....	27
Tabela 18. Stopień skanalizowania powiatu radomskiego i gminy Gózd w 2020 roku.....	27
Tabela 19. Zestawienie porównawcze danych dot. ilości ścieków odprowadzonych do kanalizacji sanitarnej i jej długości na terenie radomskiego i gminy Gózd w 2020 roku.....	27
Tabela 20. Zestawienie danych o ściekach odprowadzanych na oczyszczalnię w 2017 roku	28
Tabela 21. Klasy strefy dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych pod kątem ochrony zdrowia.....	29
Tabela 22. Wynikowe klasy strefy dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych pod kątem ochrony roślin.....	30
Tabela 23. Wykaz obiektów mogących pogorszyć stan środowiska na terenie gminy Gózd ..	30
Tabela 24. Stopień zgazyfikowania powiatu radomskiego oraz gminy Gózd w 2020 roku.....	31
Tabela 25. Zestawienie porównawcze danych dot. ilości zużytego gazu do sieci gazowej i jej długości na terenie powiatu radomskiego oraz gminy Gózd w 2020 roku.....	31
Tabela 26. Zużycie gazu na terenie powiatu radomskiego oraz gminy Gózd w 2020 roku w przeliczeniu na 1 – mieszkańca i korzystającego.....	31
Tabela 27. Użytkowanie gruntów na terenie gminy Gózd.....	32
Tabela 28. Udział gleb ornych na terenie gminy Gózd według klas bonitacyjnych.....	32
Tabela 29. Zestawienie odczynu i zasobności gleb w makroelementy.....	34
Tabela 30. Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku powodowanego przez poszczególne grupy źródeł hałasu, z wyłączeniem hałasu powodowanego przez starty, lądowania i przeloty statków powietrznych oraz linie elektroenergetyczne, wyrażone wskaźnikami $L_{Aeq D}$ i $L_{Aeq N}$, które to wskaźniki mają zastosowanie do ustalania i kontroli warunków korzystania ze środowiska, w odniesieniu do jednej doby.....	36
Tabela 31. Wykaz pomników przyrody na terenie gminy Gózd.....	42
Tabela 32. Zestawienie ilości zebranych selektywnie odpadów komunalnych na terenie gminy Gózd w latach 2018 – 2021.....	44
Tabela 33. Zestawienie ilości zebranych selektywnie odpadów wielkogabarytowych i zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego na terenie gminy Gózd w latach 2018 – 2021.....	44
Tabela 34. Zestawienie ilości zebranych zmieszanych odpadów komunalnych na terenie gminy Gózd w latach 2018 – 2021.....	44

Tabela 35. Osiągnięte poziomy recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami oraz ograniczenie masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania - dane za rok 2020.....	45
Tabela 36. Struktura dochodów budżetu Gminy Gózd w latach 2017 – 2020.....	47
Tabela 37. Wykonanie budżetu wydatków Gminy Gózd w latach 2017 – 2020	47
Tabela 38. Nakłady na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w Gminie Gózd (według najważniejszych inwestycji) w latach 2017 – 2020	47
Tabela 39. Mocne i słabe strony sfery ekologicznej gminy Gózd.....	48
Tabela 40. Obszary, cele, kierunki interwencji i zadania	49
Tabela 41. Harmonogram zadań wraz z ich finansowaniem	57
Tabela 42. Harmonogram działań monitorujących Program.....	58
Tabela 43. Wzór harmonogramu realizacji zadań własnych wraz z ich finansowaniem w ramach Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Gózd na lata 2022-2025 z perspektywą do roku 2029.....	58

13. SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Granice administracyjne gminy Gózd	16
Rysunek 2. Położenie GZWP nr 405 Niecka Radomska na terenie gminy Gózd.....	24
Rysunek 3. Schemat zarządzania w ochronie środowiska na szczeblu gminnym	51